

Düşünüm

Sayı 2 / Ekim 2017

U.Ü. Atatürkü Düşünce Topluluğu

YAŞASIN
CUMHURİYET

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün bizlere mirası olan cumhuriyetimiz, O'nu yitirීමimizle birlikte dipsiz bir bataklığa saplandı sanki. Durmaksızın artan bir ivmeyle gericiliğin, yayılmacılığın, yoksulluğun, tembelliğın ve ahlaksızlığın karanlığında eriyip tükeniyor. Yurdumuzu tüketenlerin alaylı gözleri, halkın mağrur bakışlarıyla kesişiyor. Aydını, öğrencisi, emekçisi; içi alaz alaz yansa da dili tutulmuş, elleri bağlanmış gibi bekliyor.

Atatürkçü Düşünce Topluluğu olarak, her türlü olanaksızlığa karşın bu gidiş tersine çevirmeyi, özbeöz sorumluluğumuz sayıyoruz. Bu karşı çıkışımızın yöntemini belirlerken gerçekçi, tutarlı, bilgili ve direktken olmamız gerektiğini biliyoruz.

Yalnızca eylemde bulunarak, yürüyerek, slogan atarak; benzer düşüncede olduğumuz insanlarla bir araya gelip karşılaştığımız olaylara atıp tutarak bu sıfatlara sahip olamayacağımızın da bilincindeyiz.

Üzerimizdeki karanlığın ancak bilimle, sanatla, felsefeyle ve bunları temel alan her türlü düşünsel eylemle aydınlatılabileceğini görüyoruz. Dolayısıyla her türlü öznel varoluşun temeli olan üretme eyleminin içinde bulunmayı, özlem duyduğumuz aydınlık günlere ulaşmanın zorunluluğu sayıyoruz.

Seçkin ve yetkin bireylerin ortak özelliğı olan üretme alışkanlığını üniversitemize kazandırmak istiyor, bu uğurda çalışıyoruz. Kurtuluşumuzun olanca yöntemi, bundan ibarettir.

“Eğer bir milletin kurtarıcıya gereksinimi yoksa artık millet olmuştur. Sakın kurtarıcı bekleme; yoksa sana karşı olan vazifemi yapamadım sayarım.”

Mustafa Kemal Atatürk

EĞİTİM DİLİ SORUNU

Türkiye’ de Kürtçe anadilinde eğitim verecek olan ilkokullar, 2014 Eğitim-Öğretim Yılı başında EĞİTİM-Sen, Eğitim Destek Evleri ve Kürdi-Der tarafından Diyarbakır ve Şırnak’ta açıldı. O okullara başlayan çocuklar, Kürtçe yazılmış karnelerini bile aldılar. “Yönetenlerimizin” uyguladığı Çözüm Süreci’nin sonuçlarından biri de bu oldu. Anadilde eğitim konusu, yurdumuzun tek ulus anlayışıyla en ufak sorunu bile olmayan Kürt kökenli Türk yurttaşlarımızın bile usunda(akıl) soru imleri(işaret) oluşturuyor. Konu öyle çarpıtılıyor ki insanlar, “Acaba bizim hakkımız mı yeniyor?” diye düşünmekten kendilerini alamıyorlar. Yalnızca onlar değil, özgür düşünceli ve eşitlikçi ulusçularımız için de geçerli bu.

Ele alınması gereken ilk konu, Kürtçe anadilinde yapılacak eğitimin niteliği olmalı. Konuyu gündeme taşıyanlar, olayı öyle bir anlatıyorlar ki sanırsınız okullarımız Türkçe olarak çok iyi eğitim veriyor, her alanda yetkin kişiler yetiştiriyor, uluslararası ödülleri tek tek topluyoruz da bunu Kürtçe’den esirgiyoruz. Ne yazık ki saydıklarım, en azından bugün için, gerçek değil. Bu işi düzene koymak isteyen birileri başa gelse ve girişimlerde bulunsalar bile, gerekli olan eğitim-öğretim dizgesinin yerleşmesi yadsınamaz uzunlukta sürer. Kürtçe anadilinde eğitim isteyen kişi, eğer art niyetsizse, her şeyden önce yurttaşının iyi bir eğitim almasını istemelidir. Türk eğitim-öğretimi onlarca yılını geride bıraktı, yine de istenilen düzeye ulaşamadı. Açıkça söylemek gerekirse utanılacak düzeyde. OECD Eğitim Raporu 2016 Sonuçları’na göre 71 ülke arasında kırk birinciyiz.

Türkçe’yi bile düzgünce öğretmeyi beceremeyen bu düzen içinde, çocuklarımızı Kürtçe eğitimin içine atmak ussal(rasyonel) midir? Bu çocuklar, ilköğretimi bitirince ne olacak? Tamam ortaokulu kurarsınız, uyduruk liseler de açarsınız; ama yükseköğretim ne olacak? O iş o kadar kolay değil. Var olan yüzlerce bilim dalında Türkçe kaynaklar bile son derece yetersizken, çeviriler kısır kalırken birden bire, hiçbir altyapı olmadan Kürtçe bir serüvene atılabilir mi? Konuya destekçi olanlar bunu öngöremiyorlar mı; bu çocukların eğitim haklarından yararlanamayacaklarının bilincinde değiller mi? Kaç matematik, geometri, fizik, dirimbilim(biyoloji), kazıbilim(ärkeoloji), tarih, coğrafya ve diğer bilim dallarının kitapları çevrilmiş Kürtçeye? Onları da geçtim, kaç kökleşik(klasik) sanat yapıtı çevrilmiş; acun(dünya) yazını, Türk yazını okuyabilecek mi bu çocuklar? Yeni basılan kitaplar ne kadar sürede çevrilecek? Güncel salıkları(haber) nasıl alacaklar?

Ancak hiçbir zaman daha fazlasını isteyemeyeceği için, daha doğrusu o olanak çocuğun elinden alındığı için asla gerekli bilinç düzeyine ulaşamayacak.Ulaşamayıp buna alışacak ve adeta ilkel bir insana dönüşecek. Beslenme, barınma ve üreme gereksinimlerini karşılamak dışında bir yaşamı ve gereksinimi(ihtiyaç) olmayan insana. Bu durum, ülkemizi kökten bir bölünmeye götürür. Gerçekleşebilecek ekinçsel(kültürel) bozunum, yurdumuzun gördüğü ayrılıkçı örgütlerin yapamadıklarını başaracaktır. Yanlış anlaşılmasın, yalnızca Kürtçe anadilinde eğitim-öğretimden yakınmıyorum. İngilizce, Almanca, Fransızca(Fransızca)... Kısacası her türlü yabancı anadilde yapılan eğitimle sorunum var. Halihazırda anlaması güç olan dersleri başka bir dilde anlamaya çalışmak, us dışıdır. Sanırım bu oldukça açık bir gerçek. Öyle ki gelişmiş ülkelerin hiçbirinde, o ülkenin anadili dışında eğitim-öğretim veren okullar ya yok ya dayaygın değil. İnsanlar, kendi dillerini önemsiyor. En önemlisi kendi dillerinde eğitim almazlarsa, kendi dillerinde düşünmeyi unutacaklarının bilincindedir.

Türkçe düşünemeyen bireyler yetiştirerek ulusal çıkarlarımızı koruyabilir miyiz? Oktay Sinanoğlu, bu konuya şöyle değinir: “Bilimin yöntemi evrenseldir; ancak erekları ulusaldır.”. Ulusal bir kalkınma için her anlamda ulusal bir eğitim dizgesi oluşturmak zorundayız. Bunun temeli ise Türkçe’yi korunup kollanması, uzca öğretilmesidir.

Bu konunun destekçileri, sorduğum soruların pek çoğunu yanıtsız bırakacaklardır. Çünkü onlar, Kürt kökenli yurttaşlarımızın geleceğini düşünmüyorlar; yalnızca gündelik siyasal çıkarlarının peşindedir. Siyasal yaymaca(propaganda) uğruna, en temel insan haklarından olan eğitim-öğretim hakkını alıyorlar küçücük çocukların ellerinden; gerçekleri çarpıtarak, yalan yanlış konuşarak... O okullarda okuyan çocukları nasıl bir gelecek bekliyor peki? Yurttaşı olduğu ülkenin büyük bölümüyle iletişim kuramayan, doğuştan yazgısı belirlenmiş olarak düşük aylıklı(maaş) işlerde çalışan kişiler olacaklar. Yani yarışım(rekabet) koşullarının dışında kalacaklar. Varsıl(zengin) bir aileleri yoksa ya birer ırgat, ya da bilinçsiz birer işçi olacaklar. Yüzlerce, eğer okullar açık kalmayı sürdürür ve sayıları artarsa binlerce çocuk; umutsuz geleceğine doğru koşacak.

Dikkat ettiyseniz çocukların Türkçe bilmediklerini varsaydım hep. Eğitim-öğretim dili olarak görmeyecekleri için Türkçeye gerek duymayıp öğrenmeyecek çocuk, ailesi öğretmeyecek. Çevresindeki insanlarla anlaşabildiği için gündelik yaşamında çok zorluk çekmeyecek.

2. Acun Savaşı'nın Ardından Yayılmacılığın Yöntemi-Türkiye Örneği

Yayılmacılığın saldırgan doğası, uluslararası iki koca yıkıma neden oldu. Bu beklenmedik düzeyde büyük olan yıkımlar, acun(dünya) üzerindeki tüm dengeleri değiştirdi. İnsanlık, 17 Temmuz 1945'te bambaşka bir güne uyandı. Karşısında iki kutuplu, yepyeni bir düzen; ve ulusçuluk yelinin dört bir yana yayıldığı, dikbaşı bir yeryüzü buldu.

1. Acun Savaşı'ndan önce acunun ¾'ü sömürge durumundaydı. Öngörülenden çok daha uzun süren savaş, katılan her ülkeyi paramparça etti. Deyim yerindeyse savaştan kazançla çıkan yoktu. Durum böyle olunca kazananlar, yenilenleri çok acımasız koşullara bağlayan sözde barış antlaşmaları ile yitiklerini karşılamak istediler. Ancak bu koşulların, 1678 2. Viyana Bozgunu'ndan bu yana sürekli geri çekilmiş Türkleri kamçılayacağını, onları bir "ulusa" dönüştüreceğini kestiremediler. Şanlı Türk Devrimi, tarihte ilk kez olarak yayılmacılığın yenilebileceğini herkese kanıtladı. Sömürge altında bulunan uluslar, bağımsızlığın ne olduğunu bizden öğrendiler.

Hindistan'da Gandhi'nin, Endonezya'da Sukarno'nun, Vietnam'da Ho Şi Minh'in, Mısır'da Nasır'ın ve daha nicelerinin önderliklerinde bağımsızlık eylemleri başladı. Sömürülen devletlerin çabaları, ancak 2. Acun Savaşı'nın ardından sonuç buldu. Birer birer tam bağımsızlıklarını duyurdular. Artık hemen hiçbir ulus yayılmacılığın silahlarından korkmuyor, sıkılan kurşuna süngüyle sökün ediyordu. Bu durumda yayılmacı devletler, çıkarlarını korumak adına yeni yollara başvurmalıydılar.

Metin Aydoğan, yayılmacıların yeni yöntemini şöyle anlatıyor: "Yeni düzende, gelir alanları az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülke pazarları olduğu için, ulusal bağımsızlık eğilim ve eylemleri, doğal olarak birincil çekince kabul edildi. Sosyalist ülke pazarlarına dolaysız girilemediği için, yeni düzenin gelir alanı üçüncü dünya ülkeleriydi. Bu nedenle, bu ülkeler üzerine, geleneksel sömürgecilik yöntemlerinden daha ağır ve dizgeli bir baskı uygulandı. Bu baskı, ulusların tarihsel geleneklerini, yerel alışkanlıklarını, bağımsızlık eğilimlerini ve sahip oldukları tüm toplumsal gelişim güçlerini yok eden bir baskıydı, bu nedenle de görüntüsünün tersine son derece vahşi ve ilkeldi." (Aydoğan, Metin, Yeni Dünya Düzeni, Kemalizm ve Türkiye 2. Cilt, Pozitif Yayınları, 21. Basım, İstanbul 2015, s. 409.)

Silahlı baskı yöntemi terk edilip akçalı(mali) baskı yöntemi uygulanmaya başladı. Namalcılık(kapitalizm) her yere yayıldı. Gelişmekte olan ülkelerin ulusal üretim güçleri, "kalkınma yardımı" adı altında ellerinden alındı. "Stratejik yardım alanlarının denetim altına alınarak dışa bağımlı bir sermaye piyasası oluşturulması, az gelişmiş ülkeleri yatırım yapmaya elverişli pazarlar haline getirdi. Gelişmiş ülkelere denizaşırı ülkelere yönelen sermaye yatırımları, buralarda kolay elde edilebilir ucuz enerji, hammadde ve sosyal güvenceden yoksun kılınmış bol ve ucuz işgücü buldu." (Aydoğan, Metin, Bitmeyen Oyun, Umay Yayınları, 80. Basım, İzmir 2010, s. 148.)

Sömürülen ülkelerin elleri kolları bağlandı ve akçalı anlamda birer sömürgeye dönüştüler. Bugün de dillerden düşmeyen "globalleşme" dolaplarıyla, ulusal değerlerinden koparıldılar. Yetişen yeni kuşaklar kendi ekinçlerini(kültür) bilmeden, dillerini düzgün kullanmadan, tarihlerini öğrenmeden yetiştiler. Kendi toplumlarına yabancılaştılar. Aynı zamanda üretme eylemi de ellerinden alındığı için, bilinçli ve sorgulayan bireyler olamadılar. Halklar, kapalı kapılar arkasından uyutuldu.

Yayılmacılığın bu yeni yöntemi anlaşıldığıdaysa artık çok geçti. Olan olmuş, anamalcı devletlerin şirketleri, bütün acunda tekellerini kurmuştu. SSCB'nin yıkılışının ardından, giremedikleri son bölgelere de girdiler. Artık her yer, avuçlarının içinde. Bu yeni düzende para, her şey demek, bütün denetim, yayılmacı ülkelerde doğan şirketlerden ve bankalardan sağlanıyor. "Globalleşmecilerin" sık sık söylediği gibi: "Dünya küçülüyor.". Küçülüyor evet; ama yalnızca çevresini bağımlı kılan devletler için. Bağımlı olan yarı sömürgeler içinse git gide büyüyor. Günümüzde varsıl, daha çok varsillaşırken; yoksul daha çok yoksullaşiyor.

Günümüzde yayılmacıların ulaştıkları noktayı açık seçik ortaya koymakta yarar var. En gelişmiş durumda bulunan 12 ülke, acun teciminin(ticaret) %80'ini yapıyor. Acunun en büyük iki yüz şirketi yine bu ülkelerde bulunuyor. Bu şirketlerin yıllık iş sıygısı(ciro), birçok az gelişmiş ülkenin ulusal gelirinden yüksek. Olaya birde az gelişmiş ülkelerin açısından yaklaşıalım. Bu ülkelerin, gelişmiş ülkelere olan borç toplamı 1970 yılında 62,5 milyar dolarken, bu nicelik 1980 yılında 561,5 milyar dolara, 1990 yılında 1242 milyar, 1991'de ise 1341 milyar dolara çıktı. (Aydoğan, Metin, age.) Anamalcıların tekeli büyüyor, diğerleriye günden güne daha bağımlı duruma geliyor. Bu ülkelerden biri, ne yazık ki Türkiye Cumhuriyeti. Şimdi yayılmacılığın, bir ülkeye nasıl sokulduğunu, Türkiye örneği üzerinden göreceğiz.

Tam bağımsızlığın temeli, iktisatsal bağımsızlıktır. Mustafa Kemal Atatürk, bu konuya şöyle değinir: "Kılıçla ülke alanlar, sabanla ülke alanlara yenilmeye mahkumdur.", "İstiklalin tamamıyeti ancak istiklal-i mali (ekonomik bağımsızlık) ile mümkündür." (Meydan, Sinan, AKI-ı Kemal 4. Cilt, İnkılap Kitabevi, 1. Basım, İstanbul 2012).

Türk Devrimi, bu konuda büyük adımlar atmış ve akçalı bağımsızlığımızı yüksek oranda sağlamıştır. 1929 İktisatsal Bunalımı(kriz) zamanında bile büyümeyi kesmeyen devrim, olanca hızıyla başarıya ulaştı. 1923-1929 yılları arası tarımsal büyüme oranımız %8.9'u, 1929-1938 yılları arasında ise, bunalıma karşın %5.1'i buldu. 1923-1938 yılları arasında ağır uran(sanayi) üretimimiz %152 artarken toplam uran oylumu(hacim) %80 büyüdü. Pek bilinmez ama ülkemiz, 1928 yılında uçak üretmeye başladı, yüzlerce uçak üretildi ve Avrupa dahil pek çok ülkeye satıldı ve bunlar gibi, yaşananları Avrupalılara " Türk Mucizesi" diye adlandıracak pek çok sıçrama gerçekleşti. (Meydan, Sinan, AKI-ı Kemal 1. Cilt, İnkılap Kitabevi, 7. Basım, İstanbul 2014).

Ancak bu gelişmeler, çok küçük bir takım(kadro) ile ilerledi. Atatürk'ün ölümünün ardından Türk Devrimi öksüz kaldı desek yeridir. Bundan dolayıdır ki 10 Kasım 1938'den sonra yaşananları "karşı devrim" olarak adlandırıyoruz.

Atatürk'ün ölümünden yalnızca altı ay sonra, Türkiye, 12 Mayıs 1939'da İngiltere ve Fransa'yla(Fransa) iki ayrı bildiriye imza attı. Bu bildiriler, 19 Ekim 1939'da Üçlü Bağlaşma Antlaşması'na dönüştü. Bu sırada İngiltere ve Fransa, Almanya ile savaştaydı. Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu, "Türkiye'nin bütün nüfuzunu Batı devletlerine verdiğini" söyledi. (Aydoğan, Metin, Avrupa Birliği'nin Neresindeyiz, Umay Yayınları, 20. Basım, İzmir 2007, s. 88.). Yine 1939'da, ABD'ye tek taraflı gümrük indirimi veren bir antlaşma imzalandı. (Aydoğan, Metin, age, s. 41.)

2. Acun Savaşı'nın son yılından başlayarak, ABD'nin Türkiye'ye yerleştiğine tanık oluyoruz. 23 Şubat 1945'te, borç verme ve kredilerle ilgili olan bir antlaşmanın ikinci başlamı(madde) şöyle: "T.C. Hükümeti, sağlamakla görevli olduğu hizmetleri, kolaylıkları ya da bilgileri ABD'ye temin edecektir." (Tunçkanat, Haydar, İkili Anlaşmaların İçyüzü, Kaynak Yayınları, 4. Basım, İstanbul 2006, s. 17.).

2. Acun Savaşı'nın son yılından başlayarak, ABD'nin Türkiye'ye yerleştiğine tanık oluyoruz. 23 Şubat 1945'te, borç verme ve kredilerle ilgili olan bir antlaşmanın ikinci başlamı(madde) şöyle: "T.C. Hükümeti, sağlamakla görevli olduğu hizmetleri, kolaylıkları ya da bilgileri ABD'ye temin edecektir." (Tunçkanat, Haydar, İkili Anlaşmaların İçyüzü, Kaynak Yayınları, 4. Basım, İstanbul 2006, s. 17.). Ancak antlaşmada, Türkiye'nin sağlamakla yükümlü olduğu görevler belirtilmemiş. Böylesine ucu açık bir başlam nasıl onanmış(kabul etmek), anlamak çok güç. "Yardım kredisi" masalları işe yararmış demek ki.

27 Şubat 1946 günü, 4882 sayılı bir kredi antlaşması imzalandı. Bu antlaşmaya göre Türkiye, ABD'nin savaş artığı araç ve gerecini satın almak koşuluyla, ABD'den 10 milyon dolar borç aldı. Antlaşmanın bir diğer koşulu, satın alınan araç ve gereçlerin iyeliğinin(mülkiyet), yine ABD'de kalmasıydı. Bu başlamın sonucunu, 1964 yılında gördük. Bakanlar Kurulu'muzun aldığı Kıbrıs'a çıkarma kararı, ABD Başkanı Johnson'ın tek bir mektubuyla durduruldu. Johnson mektupta, "ABD'nin silahlarını izinsiz kullanamazsınız." diyordu. (Tunçkanat, Haydar, age, s. 19.)

12 Kasım 1956 günü imzalanan antlaşmaya göre ABD, Türkiye'ye, gereksinim artığı buğday, arpa, mısır gibi ürünlerini satıyor; ve Türkiye'nin bu ürünleri dışsatımı, ABD'nin herhangi bir yarışım içinde kalmaması için, yasaklanıyor. Eğer Türkiye, kendi ürettiği bu türden malları satarsa, ABD'nin olası zararını karşılıyor.

Sanırım bu antlaşma, "yuları eline vermek" deyiminin karşılığı. (Tunçkanat, Haydar, age, s. 43.)

ABD ile yapılan antlaşmalar bunlarla sınırlı değil elbette; buraya yazmadığım onlarca antlaşma daha var. Burada yaptığım, sömürünün hangi boyutlara ulaştığını somut örneklerle, yüzeysel de olsa göstermek; ve okuyucuyu araştırmaya isteklendirmekten ibaret. Şimdi ABD'yi bir yana bırakıp Avrupa ile nasıl "ilişkiler" geliştirmişiz ona bakalım.

Haydar Tunçkanat, 1950'lerdeki akçalı uygulamaları şöyle değerlendiriyor: "1950'de iktidara gelen Demokrat Parti, önceden ilan ettiği gibi ekonomik alanda özel girişimci ve liberal bir rejim izlemeye başladı. Avrupa Ödeme Birliğine giren Türkiye, 1950 yılının sonbaharında üye devletlerle olan ticaretini büyük ölçüde serbest bıraktı. Fakat uygulanan bu rejim başarıya ulaşmamış ve dış ticaret büyük ölçüde açık verdiği için de 1954'te dış ticarete kısıtlamalar konulmuştur." (Tunçkanat, Haydar, age, s. 42.).

Söz konusu erkinci(liberal) uygulamaların bir diğer sonucu, Türk kentsoylu(burjuva) sınıfının gelişmemesidir. Halihazırda yeni yeni büyümeye başlayan Türk kentsoylusu, bir anda yabancı mallarıyla yarışımaya girmek durumunda kalmış; doğal olarak kazanamamış ve gelişimi sekteye uğramıştır.

1963 yılından beri üye olmaya çalıştığımız AB için çok büyük özverilerde bulunduk. Ankara Antlaşması'yla başlayıp 1995'te Gümrük Birliği ile devam eden süreç, Türkiye iktisadını, sözcüğün tam anlamıyla baltaladı. Hiçbir zaman gündeme gelmiyor; ama Gümrük Birliği'nin başlamları, Lozan Antlaşması'yla kurtulduğumuz kapitülasyonlardan ayrımsız(fark):

1. "Türkiye, Gümrük Birliği'ne girmekle, kurullarında yer almadığı, bu nedenle kararlarında söz sahibi olmadığı bir dış örgütün aldığı bütün kararlara uymayı önceden kabul ediyordu. Türkiye'nin karşı oy verme, kabul etmeme ya da erteleme gibi hakları bulunmuyordu.

2. Türkiye, Gümrük Birliği'ne katılmakla, dış ilişkilerini belirleme yetkisini AB'ye devrediyordu. Türkiye, AB'ye üye olmayan üçüncü ülkelerle(tüm dünya ülkeleri) yaptığı ve yapacağı bütün tecimsel anlaşmaları önceden kabul ediyordu. (16. ve 5.. başlıklar)

3. Türkiye, Gümrük Birliği'ne katılmakla, herhangi bir dünya ülkesiyle AB'nin bilgi ve onayı dışında ticari anlaşma yapmamayı kabul ediyor, yapması durumunda birliğe anlaşmayı engelleme yetkisi veriyordu. (56. başlık)

4. Türkiye, Gümrük Birliği'ne katılmakla, AB'nin Gümrük Birliği ile ilgili olarak alacağı kararlara uyumlu yasalar çıkarmayı önceden kabul ediyordu. (8. başlık)

5. Türkiye, Gümrük Birliği'ne katılmakla, hiçbir Türk yargıcının olmadığı Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın kararlarına tam olarak uymayı önceden kabul ediyordu. (64. başlık)

6. Türkiye, Gümrük Birliği'ne girmekle, ulusal pazarını yarışmanın imkansız olduğu Avrupa mallarına açıyor, gümrük vergilerini sıfırlıyor, tüm fonları kaldırıyor." (Aydoğan, Metin, age, s. 768-769.)

Resmi Gazete'leri inceleyerek herkesin kolaylıkla bulabileceği bu ve bunlar gibi pek çok anlaşmaların ardından; kim Türkiye'nin tam bağımsız bir ülke olduğunu söyleyebilir? Akçalı bağımsızlığın yitirilmesi; siyasal, sül(askeri), toplumsal her türlü bağımsızlığın yitirilmesi demektir. Akçalı bağımsızlığı olmayan ülke, dışarıdan gelebilecek her türlü yaptırıma açıktır. Konuyu, Türkiye'de yakın zamanda yaşanan olaylarla açalım: 2000 ve 2001 bunalımları.

Tam AB'nin Türkiye'yi Ermeni Soykırımı, azınlık hakları, Ege Karasuları, Kıbrıs Sorunu gibi konularda baskıladığı bir zamanda; Amerikan merkezli iki korsan spekülör firması, 29 Kasım 2000 günü, piyasadan birden bire 1 milyar dolar çekti.

Ardından 4.5 milyar dolar satın alındı ve bu para yurt dışına çıkarıldı. Görüldüğü gibi ortaya çıkan bunalım, kesinlikle iç değişkenlerle ilgili değil, bütünüyle yabancı kaynaklıydı. Bir dayatmaydı. (Aydoğan, Metin, Ekonomik Bunalımdan Ulusal Bunalıma, Umay Yayınları, 15. Basım, İstanbul 2010, s. 89.)

Bu olaydan iki ay kadar sonra öncekinin hemen hemen aynısı yineleni. Bu kez etkisi çok daha büyük oldu, Şubat 2001 Bunalımı başladı. Türkiye IMF'den borç almak, pek çok özelleştirme yapmak zorunda kaldı. Anamalcılığın oyununa gelen Türkiye, ancak IMF'nin dayattığı erkinci siyasaları uygulamaya başladığı zaman bunalımdan kurtuldu. (Aydoğan, Metin, age, s. 100-101.)Bugün hala, dayatılan aşırı erkinci, özelleştirmeci siyasayla yönetiliyoruz. Yani bugün uygulanan iktisatsal yöntem, yayılmacıların bize sunduğuyla aynı. Yani üzerimizde oynanan oyun, aslında bitmiş değil. Tersine, anamalcıların isteklerine uyarak, git gide daha bağımlı konuma düşüyoruz.

Görüldüğü gibi, artık yayılmacı işgallerde silah kullanılmıyor. Parasal gücü elinde bulunduranlar, bulunduramayanlarla kukla gibi oynuyor. Bu oyunu bozmanın yolu, kuşkusuz, Türk Devrimi'ni kaldığı yerden sürdürmek. Bunun yolu ise ulusal bilinçlenme ve ulusal üretimdir.

CHP'NİN DÜŞÜŞÜ

Bilindiği gibi CHP, 1950 seçimlerini kaybetmesinin ardından hiçbir zaman tek başına erk(iktidar) olamadı. Burada şu sorunun sorulması gerekir: 27 yıldır tek başına yönetimde bulunan CHP, nasıl oldu da böyle büyük bir bozguna uğradı? Yazımızda, bu sorunun yanıtını arayacağız.

Aslında Türkiye'nin seçim tarihi, oldukça eskiye dayanıyor. "Türkiye, Tanzimat başından beri seçimle tanışmıştır. Uygulanan sistemlerden bazıları Karagöz perdesini andırarak yapıdadır ama gerçekçidir. Mesela Tanzimat başlangıcında vilayetlerde ahaliye vergi salacak Muhasıllık meclislerine yerli halktan temsilciler için yapılacak seçimin sistemi sade ve ilginç: seçmen vasfına sahip, yeterli miktarda vergi veren, saygın ve yetişkin erkek nüfus toplanacak; önerilen adayı isteyenler bir tarafa, istemeyenler öbür tarafa geçecekti. Bu usul işledi de... 18 Mart 1977'de toplanan ilk Mebuslar Meclisi'nde mebuslar vilayet meclisleri ve belediye meclislerinin üye seçimi için kanunu tartışırken, taşra vilayetinin mebusları: "Biz taşralarda Tanzimat başından beri seçim yapıyoruz, galiba İstanbullular ilk defa seçim görecekler." diyorlardı ki gerçektir." (Ortaylı, İlber, Türkiye'nin Yakın Tarihi, Timaş Yayınları, 20. Baskı İstanbul 2015, s. 95.)

İyisiyle kötüsüyle o güne dek gelmiş seçim tarihimiz, en azından Anadolu'da, 100 yıldan uzun bir geçmişe dayanıyordu. 1. Meşruiyet'in ilanı ile bir devlet niteliğine dönüşen seçim serüveni, 2. Abdülhamid'in bu kamutayı(meclis) kapatmasıyla duraklasa da 1908 Devrimi ile kaldığı yerden devam etti. Devrimin eşitlikçi ve halkerkçi(demokratik) söylemleri ki Osmanlılık düşüncesinin etkisiyle iyiden iyiye önem kazanmışlardı, 1912 yılının "sopalı seçimi" ile yeniden sözde kaldı. Babıali Baskını'nın ardından İttihat ve Terakki, devletin her türlü gücünü ele geçirdi. (Akşin, Sina, Jön Türkler ve İttihat ve Terakki, İmge Kitabevi, 7. Baskı, Ankara 2014, s. 401.)

1. Acun(dünya) Savaşı'nın ardından Anadolu'nun dört bir yanında kurulan müdafaa-i hukuk örgütlerinin yerel ve olabildiğince halkerkçi seçimlerini görüyoruz. Bu nokta önemlidir. müdafaa-i hukuk örgütlerini kuranlar, meşruluklarını doğrudan halktan almak istemişler, bu doğrultuda davranmışlardır. TBMM'nin kuruluşu da buna bir örnektir. "Türkiye Büyük Millet Meclisi, dünya siyasi tarihinde örneği olmayan demokratik ve mücadeleci bir yönetim organı, benzersiz bir temsil kurumuydu. Yetki ve yaptırım gücünü, kabul ettiği anayasadan çok millet iradesini yansıtan, yazılı olmayan ve kökleri Türk tarihine giden kuvayi milliye ruhundan alıyordu. Kuvayi milliye ruhu ise yüksek bir siyasi olgunluk seviyesine ulaşmış bir milletin, siyasi gücünü en görkemli ve göz kamaştırıcı bir biçimde kullanmasından başka bir şey değildi." (Aydoğan, Metin, Atatürk ve Türk Derimi, Umay Yayınları, 10. Baskı, İzmir 2008, s. 377.)

TBMM'nin kuruluşuyla birlikte tek parti dönemi başladı ve her ne kadar bir muhalefet partisi var edilmeye çalışıldıysa da uzun süre devam etti. Burada birtakım değerlendirmelere yer vermeliyiz: "CHP tek partidir ve diktatörlük sisteminin yönetim örgütüdür deniyor, doğru tarafları var ama tam değil. Naziler ve komünistlerin aksine, devlet CHP'nin üstündedir ama CHP devleti yönlendirecek bir parti olamaz. CHP'yi ve ideolojisini totaliter rejimlerde olan Nazi, Faşist ve hatta Falanjist partilerin dünya görüşü ve devlet üzerindeki şekillendirmesiyle mukayese etmek doğru değil. Toplumun inşası, dünya görüşünün tespiti ve devletin kuruculuğu bakımından SSCB Komünist Partisi ile hiç mukayese edemeyiz. Cumhuriyet Halk Partisi'nin cumhuriyetçilik, laiklik gibi saikleri vardır. Cumhuriyetçilik prensibi dışında laikliğin bile zaman zaman uygulaması, tartışmalı görünüm verir." (Ortaylı, İlber, Cumhuriyet'in İlk Yüzyılı, Timaş Yayınları, 11. Baskı, İstanbul 2015, s.161.) Yapılan milletvekili seçimleri, hemen her zaman parti içinden başka bir karşıt partiyi doğurabilecek ölçüde bağımsız gerçekleştirilmiştir. Demokrat Parti'nin kuruluşu, bunun en büyük örneğidir. "... tartışmalı oturumlarda CHP'lilerin sağ milliyetçi düşünceden sola yakın görüşlere kadar her tavrı barındırdığını görürüz. Umumi sloganlar şefe sadakat ve tabii örgütlenmeme dışında bu gibi farklılıklara cevaz da verilir. Her şeyden önce bu partide Tahsin Banguoğlu, Aydın Bolak gibi sağa yakın milliyetçiler veya sola yakın mebuslar da olmuştur." (Ortaylı, İlber, age, s. 162.)

Türkiye, işte böyle bir siyasa ve seçim birikimiyle, Atatürk'ü de yitirmiş olarak 2. Acun Savaşı'na girdi. 1950 seçimlerindeki bozgunun nedenlerini, bu savaşta aramaya başlamak doğru olur sanırım. Alınan olağanüstü önlemler, savaşta yokluk nedir bilen Kurtuluş Savaşı kadrolarının, aynı olaylar yeniden yaşanmasın diyerek aldığı kararlar olsa da bu doğrultuda çıkan yasalar, halk üzerinde büyük oranda olumsuz etkiler bırakmıştır kuşkusuz. Alınan önlemlerden ilki, 18 Ocak 1940'ta yasalaştırılan Milli Koruma Kanunu. "Bu yasayla hükümete tanınan yetkiler arasında üretimi denetlemek ve düzenlemek, çalışma yükümlülüğü koymak, üretilen mallara belirli bir kar tanıyarak satın alabilmek, gerekli görülen malları stoklamak, mallara değeri karşılığı el koyabilmek, günlük çalışma süresini 3 saate kadar arttırabilmek vb. vardı.Öte yandan yasaya aykırı davrananlara hapis ve para cezaları konulmuş, 60. madde ile de bu cezaların ertelenemeyeceği belirtilmişti. Bu önlemler, halk kitlesi için yaşam koşullarını bir parça olsun düzeltmeyi bile gerçekleştiremeyecekti. Tersine, bazı haksız kazançlara olanak sağladığı gibi halkın daha da yoksullaşması ile sonuçlanacaktı. Nadir Nadi, tanık olduğu bu durumun nedenlerine önce şu örneği verir: "Devlet, pamuk fiyatına narh koymuştu. Fakir köylüden aldığı pamuğu kendi fabrikasında işliyor ve kumaş olarak bunu halka yüksek fiyatla satıp bütçeye gelir sağlıyordu. Ne var ki tekstil endüstrisi, örneğin şeker endüstrisi gibi devletin tekelinde değildi. Sümerbank'ın yanı sıra birtakım özel kişiler de dokuma fabrikası işletiyorlardı. Bunlar, ya kendi tarlalarında yetiştirdikleri ya da fakir köylüden narh gereğince ucuza aldıkları pamuğu kumaş haline getiriyorlar, sonra bunu devlet gibi yüksek fiyatla piyasaya sürüyorlardı." (Yetkin, Çetin, Karşıdevrim 1945-1950, Kilit Yayınları, 9. Basım, Ankara 2014, s. 106-109.)

Ardından günümüzde de sıklıkla tartışılan Varlık Vergisinden söz etmek gerek. Savaş sırasında yüksek gelir elde edenlerden, gelir fazlasının önemli bir

bölümünü toplamayı amaçlayan vergi pek çok işvereni, toprak sahibini ve kimi maaşlı çalışanları kapsıyordu.

Belirtilen vergi oranlarının 15 gün içinde toplanması talep ediliyor, ödeme yapmayanların çalışma kamplarına gönderileceği duyuruluyordu. Sürenin dolmasından sonra gazeteler, ödemesini yapmayan kişilerin adlarını ve ödemeleri gereken niceliği tek tek yayımlamaya başladı. Bu konunun hala tartışılma nedeni ise şu: "Gazetelerde yer alan vergi borcunu ödemeyenlerin, tutuklanan ya da sürülenlerin isim listeleri neredeyse tamamen Rum, Yahudi ve Ermenilerden, yani gayrimüslimlerden oluşuyordu." (Lewis, Bernard, Modern Türkiye'nin Doğuşu, Arkadaş Yayınları, 7. Baskı, Ankara 2014, s. 400.)

Bu sözlerinin ardından şu saptamayı yapan Bernard Lewis'in sözleri, oldukça düşündürücü: "Aslında cezalandırılanlar, sadık olmayanlardan ziyade, sadakat gösterenlerdi. Mütareke zamanında ve İtilaf devletlerinin işgali sırasında yabancıların himayesine girmiş olan azınlık mensuplarının vergi borçları, Müslümanlarınkine indirilmişti. Yeni cumhuriyete itimat edip kaderini ona bağlayanlarsa kurban oldular ve cezaya çarptırıldılar." (Lewis, Bernard, age, s. 400.)

Yasanın genel olarak azınlıkları hedef aldığı savı bugün ortaya çıkmış değil. Daha o günlerde gündemdeydi. Dönemin başbakanı, bu savları, toplanan verginin 270 milyon TL olduğu ve bu niceliğin ancak 105 milyon TL'sinin azınlıklardan toplandığını söyleyerek yalanladı. (Lewis, Bernard, age, s. 401.)

"Bu esnada Almanya'nın yıldızı sönmeye yüz tutmuş ve Batı'nın bu vergiyle ilgilenmesi rahatsızlığa neden olmaya başlamıştı. 21 Eylül'de Maliye Bakanlığının muafiyet listeleri hazırladığı ilan edildi ve 1 Ekim'de Vatan gazetesinin başyazarı Ahmed Emin Yalman, Türk basınında bu vergiye dair çıkmış ilk eleştiri yazısını yayımladı. Ekimin sonunda başbakan, İstanbul'da Rumca yayımlanan bir gazetenin editörüyle yaptığı görüşmede, azınlıkların haksızlığa uğradığı iddiasını reddetti. Aralık 1943'te İnönü'nün Roosevelt ve Churchill ile Kahire'de buluşmasından hemen önce son sürgünler de İstanbul'a geri döndü. 15 Mart 1944'te, yani Müttefikler'in Monte Cassino'ya yaptıkları son saldırının başladığı gün, meclis, tutuklu bulunan bütün vergi borçlularını affeden ve ödememiş borçları da silen bir kanunu kabul etti. Böylece yürürlükten kalkarken Varlık Vergisi, son darbesini de vurmuş ve borcunu ödeyenleri cezalandırıp bir şekilde ödememeyi becerenleri de ödüllendirmiş oldu." (Lewis, Bernard, age, s. 401.)

Varlık Vergisi yanında, köylünün ürününün %10'una el koyan Toprak Mahsulleri Vergisi ya da hemen her mala gelen vergi zamları, kuşkusuz ki halk üzerinde oldukça kötü bir etki bıraktı.

Savaşın sonuçları, yalnızca halk üzerindeki bu etki olmadı. Türkiye'nin savaş sırasındaki tutumu, yani yenilgisi açık seçik ortaya çıkana dek Almanya'ya sıcak davranması, Almanya ile tecim(ticaret) yapması, başına dert oldu. Başlangıçta ne Batı ne de Doğu blokunun yanında olabildi. "19 Mart 1945'te SSCB, 1925'te Türkiye ile imzalamış olduğu Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması'nı yenilemeyeceğini, yeni bir antlaşma yapmak istediğini bildirdi. Türkiye, yeni bir antlaşma yapmaya hazır olduğu yanıtını verdi.

Fakat SSCB'nin, Boğazlar'ın iki ülke tarafından otak savunulmasını istediği ortaya çıktı. Sovyetler bunu resmen istemiş, Türkiye'de reddetmiştir. Yine bu sıralarda Gürcistan'da bazı profesörlerce Kars ve Ardahan'ın ülkelerine iadesinden, Bulgaristan'da Türkiye ile sınır "düzeltmesinden" söz edildiği görüldü. Sovyetler'in henüz Batılı ülkelerle arası bozulmamıştı." (Akşin, Sina, Kısa Türkiye Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 20 Basım, İstanbul 2016, s. 240.)

Türkiye, bu saldırgan tutum karşısında Batı'ya yanaşma yoluna gitti. özellikle ABD ile pek çok antlaşma imzalandı. Dönemin Komünistlik karşıtı "kampanyası" Marshall Yardımı alındı. Avrupa Konseyi'ne girildi. Böyle bir ortamda İsmet İnönü'nün çok partili dizgeye(sistem) geçmek istemesinin nedeni ise, Batı'yla kurduğu ilişkileri geliştirmek olarak okunuyor.

Bu olayları izleyen günlerde 1946 yılında Demokrat Parti kuruldu. Ünlü Dörtlü Takrir'in reddedilmesinin ardından bir araya gelenler, Celal Bayar'ın başkanlığında DP'yi kurdular. Halil İnalçık'ın konuyla ilgili değerlendirmesi şöyle: "Köylü ve tarımsal ekonomide gelişim konusunu liberal bir zihniyetle ele alan Demokrat Parti'nin ortaya çıkması, doğrudan doğruya bu toprak reformu tartışmalarıyla ilgilidir. Demokrat Parti iktidarında toprak reformu tasarısı rafa kaldırılmış, fakat CHP bürokratlarının sıkı para politikası yerine köylüye elverişli koşullarda bol kredi sağlayan enflasyonist bir para rejimine geçilmiş, Türkiye'deki traktör sayısı 1939'da 3.900 iken 1959'da 42.000'e yükselmiş, Türkiye'nin bozkırları yeşermiş, refah artmış; böylece Atatürk'ün partisi CHP karşısında Demokrat Parti geleneği, siyaset alanında ön plana geçmiştir." (İnalçık, Halil, Atatürk ve Demokratik Türkiye, Kırmızı Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2012, s. 47-48.)

1946 yılının seçimlerinde DP elbette hiçbir sonuç alamadı. 1947'de yapılması gereken seçim 1 yıl erkene alındığı için parti, hazırlıklarını tamamlayamadı. Bunun yanında hiçte adil olmayan bir seçim yöntemi kullanıldı."1946 seçimlerinde çok partili hayata girilmişti ama çift dereceli seçim ve açık oy-kapalı tasnif sistemi geçerliydi. Bu bakımdan 1950'deki kanun, demokrasi tarihimiz için önemli bir dönüm noktasıdır, çünkü seçim usulü demokrasinin bir yerde kendisidir.

Britanya ve kıta Avrupa'sında bile genel oy hakkına, gizli oy-açık tasnife geçmek, uzun mücadelelerle gerçekleşmişti. 1950 sisteminin en sakat tarafı; sandık demokrasisine dayanmasına rağmen her vilayetin bir seçim bölgesi olarak tutulması ve seçim bölgelerinde de -çoğunluk sistemi dediğimiz- bir fark bile olsa en çok rey alan partinin meclise milletvekili göndermesiydi." (Ortaylı, İlber, Türkiye'nin Yakın Tarihi, s. 93-94.)

1950 seçimlerinde oyların %55'ini alan Demokrat Parti, çoğunluk dizgesi nedeniyle kamutaydaki koltukların %85'ini aldı. Bu noktada bir devrimle başa gelip 27 yıl boyunca ülkeyi yönetmiş olan CHP'nin, seçime saygı duyarak sessiz sedasız erkten çekilmesi takdire değerdir.

Bu yazıyı ilgilendiren seçim ve siyasa tarihi kısaca özet geçildiğine göre artık CHP'nin neden 1950 seçimini yitirdiğini başlamlar(madde) halinde sıralayabiliriz:

1. Yazı boyunca değinilmiş 2. Acun Savaşı sırasındaki uygulamaların halkta bıraktığı olumsuz yargılar.

2. Toprak reformuna ve köy enstitülerine karşı birleşen toprak ağalarının bir araya gelerek Demokrat Parti'yi desteklemeleri.

3. Türk Devrimi boyunca karşısında durulmuş olan cemaatlerin, tarikatların, hocaların, şeyhlerin bir araya gelerek Demokrat Parti'yi desteklemeleri.

4. Demokrat Parti'nin erkinci(liberal) söylemlerinin, Türkiye'de yeni yeni doğan kentsoylu(burjuva) ve orta sınıfı çekmesi.

5. Demokrat Parti'nin korumacı değil, enflasyonist bir siyasa izleyerek halkın gözünde "Devlet Baba"ya dönüşmesi.

6. Hiçbir ön koşulu olmadığı varsayılan "demokrasi" söyleminin halkı çekmesi.

7. Demokrat Parti'nin kendisini tutucu(muhafazakar), CHP'yi ise adeta dinsiz gösteren propagandası.

Tespit edebildiğim kadarıyla bu başlamlar, CHP'nin ilk yenilgisinin nedenleridir. 1950 yılında başlayan bu süreç günümüze dek gelmiş; halkı tavlayan tutucu siyasa, tahtını hiçbir zaman paylaşmamıştır.

SÖYLEV

Anımsarsanız ilk yazıyı "Ya istiklal ya ölüm!" diyerek noktalamıştık. Şimdi, Nutuk'ta yer alan en can alıcı bölümlerden biriyle devam edeceğiz: "Milli mücadele'ye beraber başlayan yolculardan bazıları, milli hayatın bugünkü cumhuriyete ve kabiliyetlerinin kavrayış sınırı bittikçe bana karşı direnişe ve muhalefete geçmişlerdir." (Atatürk, Mustafa Kemal, Nutuk, Akvaryum Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul, 2007, s. 31.)

Atatürk, bu sözlerle, Türk Devrimi boyunca ne kadar yalnız olduğunu sitemli bir biçimde vurguluyor. İleride göreceğimiz gibi, "Milli Mücadele'ye beraber başlayan bazı yolculardan" sık sık yakınıp onların kararsızlıklarını ve yanlışlarını gözler önüne seriyor. Atatürk'ün sözünü ettiği bu arkadaşları, savaş boyunca birlikte çalıştığı kişiler: Ali Fuat Cebesoy, Kazım Karabekir, Refet Bele ve Rauf Orbay. Bu takım arkadaşları, aynı zamanda Nutuk'ta doğrudan eleştirdiği kişiler. Kurtuluş Savaşı boyunca aynı takımla çalışıyor Atatürk ve takım içinde önderliği, üstün kişiliğiyle ele alıyor. Bu insanları bir araya toplayan da yine kendisi. Aralarındaki ilişkiyi daha iyi anlayabilmek için 19 Mayıs'tan öncesine, Kurtuluş Savaşı'nın ilk adımlarına göz atalım.

Kurtuluş Savaşı'nın kökleri, aslında hemen Mondros Ateşkes Antlaşması'nın ilanına dayanıyor. Antlaşmanın duyurulmasının ardından Adana'ya gelerek Yıldırım Orduları Komutanlığı'nı Liman Von Sanders'ten teslim alan Atatürk; Von Sanders'in "Bizim için artık her şey bitti." sözlerine "Savaş müttefikler için bitmiş olabilir; fakat bizi ilgilendiren savaş, istiklal savaşımız şimdi başlıyor." dedi. Antlaşmadan hemen 15 gün sonraysa doğrudan sadrazama gönderdiği bir telgrafla antlaşmanın reddedilmesini önerdi. (Meydan, Sinan, Atatürk'ün Gizli Kurtuluş Planları, İnkılap Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul 2014, s. 51-52.)

Bunun ardından 3 Kasım 1918'de Fransızların, 5 Kasım 1918'de ise İngilizlerin İskenderun'u işgal edeceklerini bildirmeleri üzerine Atatürk; erke(hükümet) işgali silahla durduracağı haberini gönderdi. Bu haberin ardından erkin yanıtı "üzerinize ateş etseler dahi" karşılık vermeyin şeklinde oldu. Ancak böyle bir emri kabul etmeyen Atatürk'ün direktmesi üzerine İstanbul Erki, Atatürk'ün komutanı olduğu Yıldırım Orduları Komutanlığı'nı dağıttı ve Atatürk'ü İstanbul'a çağırdı. (Meydan, Sinan, age, s. 55-61.) Atatürk'se gitmeden önce Ali Fuat Cebesoy ile 4 Kasım 1918'de bir görüşme yaptı.

Henüz o tarihte Adana'da direniş yuvaları oluşturmaktan söz eden Atatürk; Maraş, Urfa ve Antep savunmalarının temellerini atmaya o günden başladı. (Meydan, Sinan, age, s. 69.)

İstanbul'a gelişinin ardından Şişli'deki o evde 6 aylık hazırlık başladı. Buradayken hem yukarıda saydığımız adları hem de İsmet İnönü, Ali Fethi Okyar gibi eski dostlarını örgütledi. Anadolu'ya geçmeden önce Vahdettin'i bir Kurtuluş Savaşı'na ikna etmeyi ve o günkü kabinede harbiye bakanı olarak orduların başına geçmeyi denedi. İttihatçı cemiyetlerle görüşüp ortak çalışma kararları aldı. İnsanların ve silahların Anadolu'ya sağ salim geçmesi için yolların güvenliğini sağladı. Kabineyle ilgili tasarılarının başarısızlığı üzerine yılmadı; ve denetmenlik görevini (emir kağıdını dahi kendisi yazıp mühürleyerek (Meydan, Sinan, age, s. 492.) üstlendi ve Anadolu'ya geçti.

Görüldüğü gibi hazırlık süreci boyunca önderliği elden bırakmayan Atatürk, savaş zamanında da bu konumunu sürdürdü. Bu, önemli ve zor bir görevdi; zira sözü geçen takım içindeki hemen herkes, katıldıkları savaşlarda bir şekilde kendisini göstermiş, iyi eğitilmiş askerlerdi; bir bölümünün rütbesi de Atatürk'ten yüksekti. Ancak Atatürk, sanki satranç oynar gibi bu takımı yönetmeyi bilmiş; bu işten alınının akıyla çıkmıştı. Öyle ki onun önderliğini hemen herkes kabul etti. Ruf Orbay, bu konu hakkında şunları söylüyor: "Hiç birimiz olmasaydık, Kurtuluş Savaşı'nı Atatürk yine başarırdı. Ama o olmasaydı, hiç birimiz O'nun yaptığını yapamazdık." (Meydan, Sinan, Nutuk'un Deşifresi, İnkılap Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2014, s. 348.)

Nutuk'tan devam edelim. Yunan işgalinin başlamasını şöyle değerlendiriyor Atatürk: "Dikkate değer bir noktadır ki İzmir'in, onun arkasından da Manisa ve Aydın'ın işgali ile yapılan saldırı ve zulümler hakkında milat daha aydınlanmamış; milli varlığı vurulan bu korkunç darbeye karşı açıktan açığa tepki gösterilmemişti.

Milletin bu haksız darbe karşısında suskun ve hareketsiz kalması, elbette beklenemezdi. Onun için milleti uyarıp harekete geçirmek gerekirdi." (Atatürk, age, s. 35.)

İzmir'in işgalinin etkisini anlayabilmek için ona biraz göz gezdirelim: "15 Mayıs sabahı Yunanlılar İzmir'e çıktılar. Bir Yunan birliği Kordon boyunda yürümeye başladı. Konak Meydanı'na geldiğinde Hasan Tahsin, birliğin başında yürüyen sancaktarı vurdu, kendisi de orada vurularak öldü. Yunan askeri onu orada öldürmekle kalmadı. O günlerde 2.000 kadar Türkün öldürüldüğü öne sürülmektedir. Ali Nadir bütün askerini kışlaya toplamış, bekliyordu. Yunan askeri geldi, kışlaya ateş açtı. Kışladan beyaz teslim bayrakları çıkarıldığı halde uzun zaman ateşi sürdürdüler. Ondan sonra Başta Ali Nadir, askeri elleri havada Kordon boyundan yürüterek bir geminin ambarına attılar. Yolda Türk subaylara "Yaşasın Venizelos!" diye bağırıyorlardı. Bağırmadığı için Kurmay Albay Süleyman Fethi Bey'i dipçik ve süngüyle öldürdüler. Bütün bunlara Hasan Tahsin mi neden olmuştu, yoksa Yunan askeri bunları yapmak üzere şartlanmış mıydı?" (Akşin, Sina, Kısa Türkiye Tarihi, Türkiye İş Bankası Yayınları, 20. Basım, İstanbul 2016, s. 124.) Bu işgalin ardından işgali protesto etmek için pek çok yerde gösteriler yapıldı, bunların en ünlüsü Halide Edip'in de konuştuğu ünlü Sultanahmet Mitingi'dir. Bunun yanında padişahın umudunu kesen halk, örgütlenmeye ve kuvayı milliyeye cemiyetlerini kurmaya başladı. Bunların üzerine Atatürk, Havza Genelgesi'ni yayımladı. Kendisini destekleyen subaylar da örgütlü gösterilere başladı.

Bunların üzerine Atatürk, İstanbul'a geri çağırıldı: "Anadolu'ya geçeli bir ay olmuştu. Bu süre içinde bütün ordu birlikleriyle temas ve bağlantı sağlamış; millet mümkün olduğu kadar aydınlatılarak bilinçli ve uyanık bir duruma getirilmiş, milli teşkilat kurma düşüncesi yayılmaya başlamıştı. Genel durumu artık bir komutan ile yürütüp yönetmeye devam imkanı kalmamıştı. Yapılan geri çağırma emrine uymamış ve onu yerine getirmemiş olmakla birlikte, milli teşkilat ve hazırlıkların yönetimine devam etmekte olduğuma göre, şahsenası duruma geçmiş olduğuma şüphe edilemezdi. O halde yapılacak girişim ve faaliyetlerin bir an önce şahsi olmak niteliğinden çıkarılması mutlaka, bütün bir milletin birlik ve dayanışmasını sağlayacak ve temsil edecek bir heyet adına olması gerekirdi. Bu nedenle, Trakya'ya verdiğim direktifte işaret ettiğim bir noktanın uygulanma zamanı gelmiş bulunuyordu. O nokta, Anadolu ve Rumeli milli teşkilatlarını birleştirerek bir merkezden temsil ve idare etmek üzere, Sivas'ta genel bir milli kongre toplamaktı." (Atatürk, age, s. 41.)

Ancak Atatürk, Sivas'a geçerken bir haber alır. Bizzat İstanbul erki tarafından gönderilen Kurmay Albay Ali Galip, O'nu tutuklamak üzere Sivas'ta beklemektedir: "Dahiliye Nezareti'nin aleyhimdeki emri gelir gelmez faaliyete başlamış. Sivas sokaklarında benim hain, asi, zararlı bir adam olduğuma dair duvarlara yaftalar yapıştırmış." (Atatürk, age, s. 47.) Ali Galip'in niyeti, Atatürk'ü tutuklamaktı. Ancak o sırada Tokat'tan Sivas'a, Atatürk'ün hareket ettiğini bildiren bir telgraf gelir: "Vali Reşit Paşa, haberi Ali Galip Bey'e uzatır. "İşte kendisi geliyor, buyrun, tutuklayın!" der. Bunun üzerine Ali Galip: "Ben tutuklarım dedimse, benim il sınırlarım içinde olursa tutuklarım dedim." deyince toplantı halinde bulunanları bir heyecan kaplar. Hep birden: "Haydi öyleyse, karşılamaya gidelim." diyerek toplantıya son verirler." (Atatürk, age, s. 49.)

Sivas'taki bu olayın ardından, nasıl örgütlenileceğiyle ilgili birtakım toplantıların ardından Erzurum'a geçen Atatürk, Erzurum Kurultayı'nın hazırlıklarına başladı. "İstanbul Hükümeti'nin geri dön çağrıları aralıksız sürüyordu. Resmi unvanı daha fazla taşımaması gerektiğine karar verdi. 8 Temmuz 1919'da hem görevinden hem de askerlik mesleğinden istifa etti. 12 yaşından beri içinde bulunduğu askerlik, onun için bir yaşam biçimi, tutkuyla bağlı olduğu şerefli bir meslekti. Şimdi ülke için en gerekli olduğu bir zamanda bu meslekten ayrılıyor, üniformasını bırakıyordu. Mücadeleyi, artık halkın içinden gelen bir birey olarak, yalnızca bilgi ve inancıyla yönetecekti." (Aydoğan, Metin, Atatürk ve Kurtuluş Savaşı, Umay Yayınları, 25. Baskı, İzmir 2008, s. 134.)

O güne dek pek çok hazırlıkta bulunmuş olan Atatürk, bütün bunların siyasal karşılığını Erzurum Kurultayı'nda almak istiyordu. Kendisinden başka aday çıkmayınca kurultaya başkanlık etti. "Erzurum Kongresi, 23 Temmuz 1919'da, sonrada Yapı Usta Okulu olarak kullanılan binada toplandı. Beş ilden gelen 54 delegenin 17'si çiftçi ve tüccar, 5'i emekli subay, 4'ü emekli memur, 5'i öğretmen, 4'ü gazeteci, 5'i hukukçu, 4'ü mühendis, 1'i doktor, 6'sı din adamıydı." (Aydoğan, Metin, age, s. 138.)

Erzurum Kurultayı önemli aksaklıklarla geçti. Kurultayın ilk günleri İttihatçılık tartışmalarıyla geçti. Hazırlanan tüzükteki "asri" sözcüğü, kurultaydaki hocaları rahatsız etti. Giyecek başka giysisi olmadığı için asker üniformasıyla katıldığı görüşmelerde delegelerin hedefi oldu. Askerliği bıraktığı için üniforma giymesine karşı çıkıldı. Mazhar Müfit Kansu, gelen tepkiler üzerine Atatürk'ün nasıl sivil giysi bulabildiğini şöyle anlatıyor: "Bütün ömrü askerlikle geçmiş Paşa'nın sivil elbisesi yoktu.

Hemen bir elbise temini de mümkün olmamıştı. Vali Münir Bey'e gittim. "Paşa Hazretleri'ne layık temiz bir elbisem yok." dedi. Savaşta ve savaş sonrasında kimsede yeni elbise kalmamıştı. Münir Bey: "Benim bir iki defa giydiğim bir jaketatayım var, Paşa Hazretleri'ne onu takdim edelim." dedi. Hemen jaketatayı aldım, bende temiz bir fes vardı. Birer gömlek, yaka, kravat da uydurdum. İşte Paşa'nın ilk sivil kıyafetini bu biçimde sağlamıştık. Birkaç ay kullandığı o fesi, o günlerin hatırasını tazeleyerek dikkatle saklarım." (Kansu, Mazhar Müfit, Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber, TTK Yayınları, 3.Baskı, Ankara 1988, s.40-41.)

Yaşanan olaylar üzerine Atatürk, Nutuk'ta şöyle söylüyor: "Efendiler, tarih, itiraz edilemez bir şekilde ispatlanmıştır ki büyük davalarda başarı için sarsılmaz bir kabiliyet ve kudrete sahip bir önderin varlığı şarttır." (Atatürk, age, s. 70.) Ve her türlü aksaklığa karşın Temsil Heyeti seçildi. Atatürk'ün sürekli sözünü ettiği siyasal meşruluk kaynağı, doğrudan halktan olarak böylece kurulmuş oldu.

Bunun yanında alınan kararları Atatürk, şöyle özetliyor: "Efendiler, Erzurum Kongresi 14 gün sürdü. Çalışmalarının sonucu, kabul edilen tüzük ve bu tüzüğün ilkelerini duyuran bildiridir. Tüzük ve bildiri o dönemin ve çevrenin gerektirdiği ikinci derecede düşüncelere çıkarılarak incelenecek olursa bir takım köklü ve geniş kapsamlı ilkeleri ve kararları ortaya koyabiliriz. İzin verirseniz, bu ilke ve kararları, benim daha o zaman nasıl anladığımı anlatayım: Ulusal sınırlar içinde vatan bir bütündür, birbirinden ayrılmaz. Her türlü yabancı işgal ve müdahalesine karşı ve Osmanlı hükümetinin dağılması halinde ulus birleşerek direnecek ve güvenliğinin sağlanmasına İstanbul Hükümeti'nin gücü yetmezse amacı gerçekleştirmek için geçici bir hükümet kurulacaktır. Hükümetin üyeleri, ulusal kongrece seçilecektir. Kongre oluşmamışsa bu seçimi Temsil Heyeti yapacaktır. Kuvayı milliye'yi etkin, ulusal iradeyi egemen kılmak, temel ilkedir. Hıristiyan azınlıklara siyasal üstünlük ve toplumsal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilemez. Manda ve himaye kabul olunamaz. Ulusal meclisin derhal toplanmasını ve hükümet işlerinin meclis denetiminde yürütülmesini sağlamak için çalışılacaktır. Bu ilke ve kararlar, türlü türlü yorumlanmışsa da temel nitelikleri hiç değiştirilmeksizin uygulanmışlardır." (Atatürk, age, s. 67.)

Nutuk'un öyküsüne burada ara veriyorum. Bir sonraki sayıda, anlatmaya Sivas Kurultayı'ndan başlayacağım.

FELSEFENİN TÜRKİYE'DE DURUMU

İnsanın genellikle varlık, özellikle de varolan karşısındaki duruşuyla; felsefenin düşünme, bilme ve yaşama yolu olarak varlık ve varolan karşısındaki duruşu arasında bir koşutluk olduğunu ileri sürebiliriz. Bu ileri sürüşe ek olarak söz konusu koşutluğun, felsefenin düşünme ve bilme yolu olarak yapılanışında varolduğunu saptayabiliriz. Çünkü varolana antropolojinin, başka bir deyişle insan-varlıkbilgisinin ışığında bakmak, bu bakışın eşliğinde "felsefenin gör dedikleri" ne dikkati çekmek, felsefenin ya da felsefi söylemin, eşsüremlî ve artsüremlî olarak, dışdünya-düşünme-dil veya insan-dünya-bilgi ilişkilerine yoğunlaştığını; burada anılan bağlamlarda ve ilişkiler ağında yapılandığını saptamak anlamına gelmektedir. Arada olan insanın bir etkinliği olarak felsefe de düşünme ve bilme çerçevesi olarak aradadır ve arada olana yöneliktir; ancak arada olana yönelen bu ilgi, sonuçları bakımından, eylemeyle, yaşamayla olan ilişkisi bakımından da toparlayıcıdır; aynı zamanda temelde ve tepede olanı imlemektedir.

Felsefeye görmenin, felsefeye algılamanın, felsefeye düşünmenin, felsefeye bilmenin sonucunda oluşan görüşler, algılayışlar, bilgiler; eylemlerimizle, ilişkilerimizle bağlantılandırıldığında, ilkeler olarak ya eylemlerin, ilişkilerin kalkış noktalarını oluştururlar ya da ilişkilerin varış noktaları olarak ortaya çıkarlar. Öyleyse; felsefeye düşünme, felsefeye bilme, felsefeye yaşama, arada olan insana her zaman eylem ve ilişkilerinde eşlik eder. Bu betimlemeler felsefenin kuram (theoria) ve eylem (praxis) olarak değerlendirilmesi çerçevesinde işlevsel değildir yalnızca; söz konusu betimlemeler,

felsefenin bir araştırma alanı olarak, ardından bir eğitim-öğretim bağlamı olarak değerlendirilmesinde de işlevseldirler. Felsefenin kendi geçmişiyle, tarihiyle olan ilişkilerinde de yine bu işlevselliğin kendisini gösterdiği açıktır.

Tüm ilgisi "arada olan bir varlık" olarak insana yönelik olan felsefe, hem kendisiyle olan ilişkisini eşzamanlı ve artzamanlı olarak göz önünde bulundurur; hem de kendisi olmayanla, başka bilgi dallarıyla olan ilişkisini dikkate alır; hatta bu ilişkiyi hep canlı tutar. Felsefenin bir üstdisiplin olmasının, öteki bilgi dallarıyla aynı düzeyde olmayışının nedeni tam da budur. Felsefe öteki bilgi dallarına kendilerini anlamalarının yolunu açar, onlara katkı sağlar; ama aynı zamanda kimi bakımlardan da onlardan katılanır.

İster düşünme, ister bilme yolu olarak olsun, temelde arada olana ilişkin bir yönelme biçiminde ortaya çıkan felsefe; görme, soruşturma, peşine düşme, araştırma, farkına varma, bilincine varma olarak belirir.

Tarihini göz önünde bulundurduğumuzda da felsefenin kimi kültür ortamlarında, kültür ortamlarının son derece önemli bir kesiti olarak, kendi doğal serpilişi çerçevesinde ortaya çıktığını ve bu özellikleriyle birlikte, bilgi ortamlarında, eğitimin, öğretimin, vazgeçilmez bir parçası olduğunu saptarız. Bilgi tarihi, bilim tarihi bu saptamalara tanıklık eder. Oldukça geç olmakla birlikte Türkiye'de de durum budur. Ancak bu noktada haksızlık yapmamak üzere, çoğun yaşama yolu olarak; bilgelik, hatta halk bilgeliği olarak deneyimlerden

damıtılan özlü dile getiriler, Anadolu topraklarının, bu topraklarda kendini açan farklı düşünme ve dil boyutlarının hep var olduğunu ve varlıklarını sürdürdüğünü; felsefenin bu bağlamda düşünmede ve dilde/söylemde barındığını somut örnekler bize göstermektedir. Aslında "varolmak" eylem adının olduğu her dil felsefi düşünmeye ve dile getirmeye, felsefi söylem kurmaya elverişlidir; üstelik de dilde şiir varsa, orada, ufukta felsefe görünüyor demektir. Önemli olan, felsefeye görme, "felsefenin gör dediği"nin peşine yine "felsefeye düşünme"dir.

Öyleyse felsefe bakımından "Türkiye'de durum nedir?" sorusunu bu saptamalardan sonra burada bir kez daha sorabiliriz. Elbette bu soru çok farklı görüngelerden (perspektiflerden) değerlendirilebilir, yanıtlanabilir. Felsefe dünyasının içinde olanlar olarak biliyoruz ki, felsefenin kendisine yönelik ilgi ülkemizde her zaman olduğundan daha çok artmış, "Türkiye'de Türkiye'deki felsefe"ye ilişkin çok sayıda yazı kaleme alınmıştır; üstelik bu izlek, başlı başına araştırma konusu olmuştur. Burada dile getirilecek olan sav, genel felsefi söyleme düşünme ve bilme yolu olarak eklenilen ve Türkiye'de dile dökülen felsefenin, ilkin öğretimde, ardından da araştırma bağlamında yer aldığına ilişkindir. Burada da canalcı kavram, söz konusu düşünme ve bilme yolunun "bilgi" formunda varlık kazanmasında temel rolü, kurumsallaşmanın oynadığıdır. Çünkü bilginin tarihiyle, toplumların kamusallaşmasının tarihi birlikte gitmektedir. Ne türden olursa olsun, her anlamda aslında yollar kamusaldir ve bu yollardan, kültürün her ögesi, bu arada, bilgi de akar ve bilginin akması, devşirilmesi, aktarılması, yaygınlaştırılması, geliştirilmesi, üretilmesi, yaratılması için kamuya, kamusal olana, kuruma gereksinim vardır. Kamu ve kurum olmadığı sürece, bilgi "bilgiliği"ne kavuşamaz, varlığını sürdüremez. Kültür dünyası ölçeğindeki genel felsefi söylem kamunun, kurumların dikkatini çektiği ve özellikle okullarda öğretilmeye, alışlagelmiş bir deyimle, okutulmaya değer görüldüğü için varlığını sürdürmüş, zaman içinde de kendine özgü araştırmanın nesnesi olmuştur. Bir kez daha yineleyelim:

Sözlü, bir ölçüde de yazılı kültürde bilgece, özlü deyişler çerçevesinde yer alan felsefi yapılanma ya da felsefi duruş, ilkin eğitim-öğretim bağlamı olarak kendini göstermiş, kültür yaşamında kendine yer bulmuş; ancak daha sonra, araştırma çerçevesi olarak boyutlanmıştır. Felsefenin öncelikli olarak okul-üniversite, o zamanki adıyla Darülfünun ortamında 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak yer

aldığını, zaman içinde de yalnızca okul ya da üniversite duvarları arasında (intra muros) kalmadığını, çok farklı alanlarda, ortamlarda da kendine yer bulduğunu görüyoruz. Bu saptama bize, ne türden bilgi olursa olsun, bilgi bağlamlarının özellikle kurumsallaşmayla yakından ilgili olduğunu bir kez daha gösteriyor; felsefe bilgisi için de bu böyle. İlk lisede, üniversitede yeşeren felsefe kültürü, okul ve üniversite duvarlarının dışına taşıyor; kamuya dönüşme çabalarını sürdürülebilir kılan ya da kılabilen, hatta bu bağlamda bir başarımla (performans) gösteren toplumda, toplumsal/kamusal yapılanışta yerini alabiliyor.

Türkiye'de felsefenin bu biçimdeki serpilmesinin serüveni de oldukça uzun bir zaman dilimini içeriyor. Öyle ki, Türkiye'de felsefenin yüz yılında ve bu yüzyıla tanıklık eden serüveninde okul-üniversite içi (intra muros), okul-üniversite dışında da (extra muros) bir etkileşimin olduğu açık. Bu etkileşim dışı açılma, kendini gösterme bakımından gittikçe ivmeleniyor; yeter ki söz konusu etkileşim herhangi bir insansal-kültürel bağlamın güdümüne, bilinçli ve/veya bilinçsiz olarak, boşöz ortamında girmemiş olsun; bilgi dışı gerekçelerle, "başka"yla karıştırılmasın, "başka"nın, bilgi olmayanın aracı kılınmasın! Felsefenin bilgiler arasındaki bu farklı duruşuna, bir bakıma evrimine, ilerleyişine, kurumsallaşmasına ilişkin çok sayıda çalışmanın yapıldığına da tanıklık ediyoruz. Ayrıca, üniversitelerde "Türkiye'de Felsefe" başlığı altında dersler verildiğini biliyoruz. Yine bu başlık altında çok sayıda toplantının yapıldığını, sempozyum, kongre vb. düzenlendiğini biliyoruz. Bu türden çalışmalara ek olarak, yurtiçinde ve yurtdışında toplanan kongrelerde özel olarak "Türkiye'de Felsefe" oturumlarının düzenlendiğini de biliyoruz.

Bütün bunlar bize gösteriyor ki, Türkiye'de, özellikle Türkçede üretilen felsefi söylem, genel felsefi söylemin anlamlı, verimli bir parçasıdır ve her geçen gün, biraz daha gelişmektedir, serpilmektedir. Elbette tek bir yazıda bu gelişmeyi ve serpilmeyi yansıtmak olanaksızdır. Söz konusu gelişmede, serpilmede, hatta her türüyle bilginin ilerleme kaydetmesinde, özgürlüğün ve özerkliğin payının ne denli önemli olduğu, özellikle Aydınlanmacı filozofların üzerinde durduğu bir noktadır. Felsefe özgür ortamlarda gelişir, kendisi olur; aynı zamanda da ortamları, iletişim ve bilgi bağlamlarını özgürleştirir. Bu belirlemelerin hepsinin taşıyıcı öznelerinin özerk olması da bir zorunluluktur. Yineleyelim: Bilgi özgürlüğü ve özerkliği koşul tutar; özgürlük ve özerklik de bilgiyle varolur ve güçlenir; bilgi özgürleştirir ve özerkleştirir.

Buradan ülkemizin birçok köşesine, üniversitesine, derneğine, kuruluşuna yayılan felsefi söylem, zaman içinde üniversitelerin yeni bir oluşumu olarak vakıf üniversitelerinde de kendine yer bulmuştur.

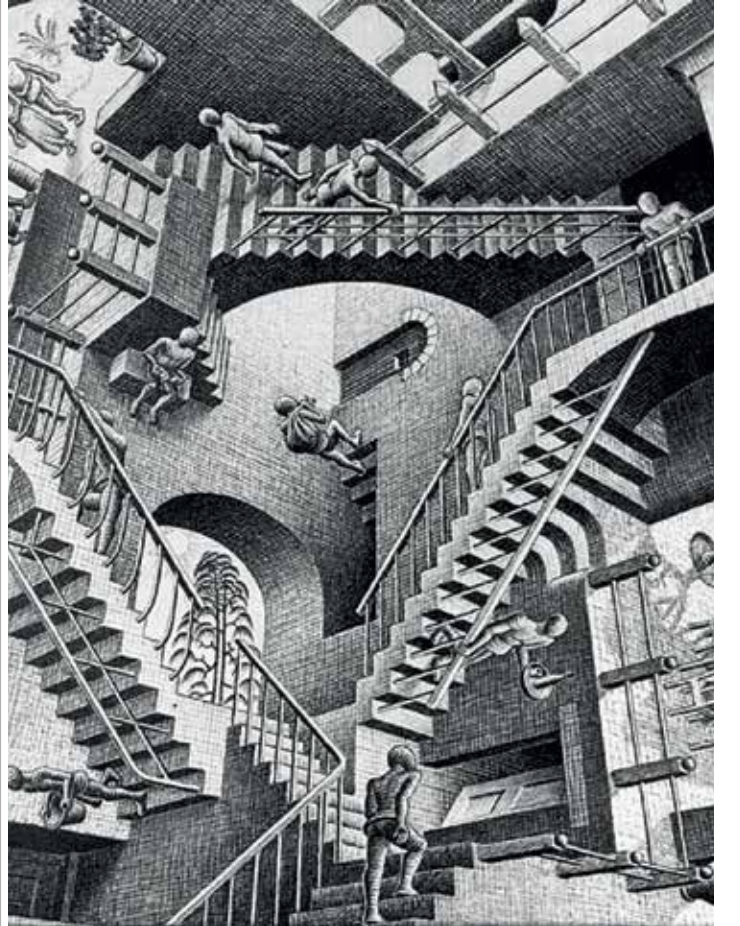
Üniversiteler öteden beri kurulurken belli bir birikimi, "üniversite" adıyla ya da kavramıyla da uyumluluk içinde "kendilerinin" kılmaya çalışırlar, "kendilerine" aktarırlar. Üniversite deneyimliler tarafından kurulur ve daha ilk anda olgunluğu, erginliği yakalar; bu bağlamda üniversite daha ilk gününde olgundur, ergindir, deneyimlidir; çünkü deneyimli, birikimli insan kaynağıyla kurulmuştur. Ancak deneyimli, birikimli insan kaynağını bir araya getiren bir düzenlemeye, yasal-kamusal düzenlemeye, bu türden bir düzenlemeyi önemli ve değerli bulan bir karar vericiler topluluğuna gereksinim vardır. Üniversiteler ancak böyle kurulabilirler ve uzun erimli olabilirler. Üniversiteye yeni katılan öznelerin de bu uzun erimliliği hiçbir şekilde acele etmeden dikkatlice izlemesi, ancak bu arada, emeğini hep işe koşması; bilgisini hem bir yandan biriktirmeyi sürdürmesi, hem de deneyimini yaptığı her işe, aldığı her karara katması, karşındakileri ikna etmesi, iletişiminin, eşgüdümünün, işbirliğinin ve birlikte yaşamanın, birlikte daha da büyümenin, beslenmenin, birbirine katkı vermenin ve katılanmanın önemini yansıtması gerekiyor.

1933'le birlikte yeniden biçimlenen İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin ilk kuşak öğretim üyelerinin çok büyük bir bölümünün genç Cumhuriyetin, temel bilimlerde yetiş(tir)mek üzere yurtdışına yolladığı gençlerden oluştuğunu, bir bölümünün de yurtdışından gelen öğretim üyelerinden oluştuğunu, pek azının da Darülfünun döneminden kaldığını biliyoruz. Bu üç farklı kaynak, Felsefe Bölümünün tüm kuşakları üzerinde etkili olmuştur. 30'lu yıllarda yetişmek üzere başta Almanya olmak üzere Avrupa'ya gönderilen gençler, sonradan, Bölümün temel yaklaşımlarını kazanmasında belirleyici oldular. Hepsinin ortak ilgi alanı aslında, insan-dil-kültür bağlamıydı. Felsefi antropoloji çalışmaları; dile, tarihe, kültüre yönelik çalışmalar gittikçe daha çok ağırlık noktasını oluşturmaya başlamıştı. Zaman zaman farklı ölçütlere dayalı saptamalarla farklı sıralamalarla "kuşak" kavramının farklı şekillerde içeriklendiğini biliyoruz.

Türkiye Felsefe Kurumuyla birlikte yapılan çalışmalar kapsamında yer alan İstanbul Seminerleri, Felsefe Bölümünün, felsefenin pratiğini yalnızca üniversitenin duvarları arasında tutmadığını çok iyi bir biçimde görüyoruz. Bu ileri sürüşün kanıtını bize en iyi şekilde yansıtan göstergelerden biri de farklı sektörlerle yapılan felsefe çalışmalarıdır ya da başka bir deyişle, farklı sektörlerle felsefe bağlamında sağlanan buluşmalardır. Burada iki farklı örneği belirtmekle yetineceğim: UNESCO örneği ve Braas Çatı Sistemleri örneği.

Ülkemizde yapılan felsefe çalışmalarının öznelerine değer vermeyi baş ödev edinen Felsefe Bölümü, İoanna Kuçuradi'nin 80. yaşını kutladı. Kutlama sırasında değerli Hocamızla ilgili bir oturum da düzenlendi.

Sonuç olarak, birikimli kişilerin verdiği katkılarla oluşan kurumsallaşmalar ne kadar hızlı bir biçimde gerçekleşiyor ve kısa zamana çok şey sığdırabiliyor. Felsefe Bölümünün öznelerinin, taşıyıcılarının bilgi ve deneyim birikimini bir araya getirdiğiniz zaman, ne denli büyük zenginliğin ortaya çıktığı açıkça anlaşılıyor; bu birikim, yüzyıllara ulaşıyor, düz bir yıl hesabıyla. Bu durum, başka bir deyişle genç kurumları birdenbire olgun, birikimli, deneyimli kurumlar haline getiriyor.

PEKİ YA FELSEFE NEDİR?

Bu soruyla çok geniş, yani açılımlı bir konuya değiniyoruz. Konu geniş olduğundan belirsiz kalıyor. Belirsiz kaldığı için de, konuyu çok çeşitli bakış açılarından ele alabiliriz. Bunu yaparken hep doğru bir şeye isabet ederiz. Ancak bu geniş yayımlı konunun ele alınışında mümkün olan bütün görüşler iç içe geçtiği için söyleşimizin çeşitli yönlere dağılması tehlikesiyle karşı karşıyayız.

Bu nedenle, soruyu daha kesin olarak belirlemeye çalışmalıyız. Bu yolla söyleşiye sağlam bir yön kazandırmış oluruz. Böylelikle söyleşi, tek bir yola sokulmuş olur. Bir yola diyorum. Bunu söylemekle, söz konusu yolun hiç kuşkusuz biricik yol olmadığını teslim ediyoruz. Dahası, söyleşinin devamında işaret edeceğim yolun, gerçekten de bu soruyu sormamızı ve yanıtlamamızı mümkün kılan bir yol olup olmadığı da açık kalmalıdır.

Soruyu daha kesin olarak belirlemek üzere bir yol bulabileceğimizi varsayacak olursak, söyleşi konumuza bir itiraz yükselir hemen. "Nedir bu felsefe?", diye sorduğumuzda, felsefe üzerine konuşuyoruz demektir. Soruyu bu tarzda sormakla, açık ki, felsefenin üzerinde, yani dışında yer alıyoruz. Oysa bizim sorumuzun amacı felsefenin içine girmek, içinde kalmak, felsefenin belirlediği tarzda davranmak, yani "felsefe yapmak"tır. Bu nedenle söyleşimizin yolu açık seçik bir yöne sahip olmakla kalmamalı; bu yön bize, aynı zamanda, felsefenin çevresinde dolaşmadığımızı, felsefenin içinde kaldığımızı ilişkin güvenceyi de sağlamalıdır.

O halde, söyleşimiz öyle bir türde ve yönde olmalıdır ki, felsefenin konu edindiği şey bizi, kendimizi ilgilendirsün, bize dokunsun (nous touche), hatta özümüzde dokunsun bize.

Ancak böylelikle felsefe bir coşulanım, heyecan ve duygu işi haline gelmiş olmuyor mu? "Güzel duygularla kötü edebiyat yapılır." "C'est avec les beaux sentiments que l'on fait la mauvaise littérature." Andre Gide'in bu sözü yalnızca edebiyat için değil, daha çok felsefe için geçerlidir. Duyguların, en güzellerinin bile felsefe de yeri yoktur. Duyguların irrasyonel olduğu söylenir. Buna karşın felsefe, rasyonel bir şey olmakla kalmaz, ratio'nun gerçek yöneticisidir de. Bu savı ileri sürmekle, farkında olmadan, felsefenin ne olduğuna ilişkin bir karara varmış olduk. Bir yanıtla sorumuzun önüne geçtik. Herkes, felsefenin bir ratio işi olduğu yollu önermeyi doğru bulur.

Ancak gene de bu önerme, "nedir bu felsefe?" sorusuna düşünülmeden verilen acele bir yanıtır belki. Bu yanıtı karşılık hemen yeni sorular yöneltebiliriz çünkü. Nedir bu ratio? Us denilen? Ratio'nun ne olduğuna nerede ve kim tarafından karar verildi? Ratio'nun kendisi mi felsefenin efendisi yaptı kendini? Yanıt "evet"se hangi hakla? Yanıt "hayır"sa, nereden alıyor görevini ve etkinliğini? Ratio olarak bilinen şey, ilkin ve yalnızca felsefe yoluyla, felsefenin tarihi akışı içinde belirlendiyse, o zaman felsefeyi önceden ratio işi olarak sunmak doğru olmaz. Ancak, felsefenin rasyonel bir tutum olarak tanımlanmasından kuşkuya düşersek, felsefenin irrasyonel olanın alanına girip girmediği de aynı şekilde kuşku konusu olur. Çünkü felsefeyi irrasyonel olarak belirlemek isteyen kişi rasyonel olanı, sınırlamaya ölçüt diye getirir. Dahası, bunu öyle bir tarzda yapar ki, yine döüp ratio'nun ne olduğunu kendiliğinden verili kabul eder.

Öte yandan, felsefenin ilişkilendirildiği şeyin, biz insanları özümüzde ilgilendirmesi, bize dokunması imkânına işaret edersek, bu duygulanımın, genelde heyecan ve duygu, kısaca irrasyonel denilenle hiçbir ilgisi olmayabilir.

Söylenenlerden ilkin yalnızca şunu çıkarıyoruz: "Nedir bu felsefe?" başlığı altında bir söyleşiyi başlatmayı göze alıyorsak, bu daha büyük bir özen gerektirmektedir.

Öncelikle soruyu açık seçik yönlendirilmiş bir yola sokmaya çalışmalıyız ki, felsefe hakkında rastgele, rastlantısal tasarımlarla oyalanmayalım. Ancak sorumuzu güvenilir bir tarzda belirleyebileceğimiz bir yol nasıl bulacağız?

Şimdi işaret etmek istediğim yol doğrudan önümüzde uzanıyor. Bize en yakın yol olduğundan, salt bu yüzden onu zorlukla bulabiliyoruz. Bulduğumuzda ise, gene de beceriksizce yürüyoruz üzerinde. Soruyoruz: Nedir bu felsefe? Felsefe sözcüğünü yeterince sık söyledik. Ancak bu sözcüğü şimdi artık ağza alınmaktan aşınmış bir ad gibi kullanmayı, bunun yerine felsefe sözcüğüne kaynağından geldiği biçimiyle kulak verirsek duyulan şudur: filozofia. "Felsefe" sözcüğü şimdi Grekçe konuşmaktadır. Grekçe sözcük Grekçe sözcük olarak bir yoldur. Bu yol bir yandan önümüzde uzanmaktadır, çünkü bu sözcük çoktan beri dile getirilmektedir. Yol, diğer yandan ardımızda kalmıştır, çünkü bu sözcüğü öteden beri hep duyduk ve söyledik. Buna göre, Grekçe sözcük filozofia, üzerinde ilerlediğimiz bir yoldur.

Grek felsefesi hakkında pek çok tarihsel bilgiye sahip olduğumuz ve bu bilgiyi yayabildiğimiz halde, bu yolu gene de çok az biliyoruz. Filozofia sözcüğü bize, felsefenin öncelikle Grek varoluşunu belirleyen bir şey olduğunu söylüyor.

Yalnızca bununla kalmıyor; filozofia bizim Batılı-Avrupalı kültürümüzün en içsel temel niteliğini de belirliyor. Sıklıkla duyduğumuz, "Batılı-Avrupalı felsefe" yollu deyiş biçimi aslında bir totolojidir. Neden mi? Çünkü "felsefe" özünde Grektir; burada Grek şu demektir: Felsefe özünün kaynağında öyle bir türdendir ki, gelişebilmek için ilkin Grekliği, ve yalnızca bunu kullanmıştır.

Ne var ki, felsefenin kaynak bakımından Grek olan özü, modern Avrupa'ya egemen olduğu dönemde, Hristiyanlık tasarımları tarafından yönlendirilmiş ve yönetilmiştir. Bu tasarımların egemenliğine Ortaçağ aracılık etmiştir. Bununla birlikte, felsefenin böylelikle Hristiyanlaştığı, yani kilisenin yetkesine ve onun tanrısal iradenin sesi olduğuna duyulan inanç meselesi haline geldiği söylenemez. "Felsefe özünde Grektir" tümcesi şundan başka bir anlam taşımaz: Batı dünyası ve Avrupa, yalnızca onlar, en iç tarihsel akışları bakımından, kökçe "felsefi"dirler.

Bilimlerin ortaya çıkışı ve egemenliği buna tanıklık etmektedir. Bilimler, en iç Batılı-Avrupalı tarih akışından, felsefi olan bir tarih akışından kaynaklandıklarından, bugün, insanın tarihini, tüm yeryüzünde, özgül bir biçime sokabilmektedirler.

Bir an durup düşünelim: İnsanlık tarihinin bir çağının "atom çağı" olarak nitelendirilmesi ne anlama gelmektedir? Bilimler tarafından keşfedilen ve açığa çıkartılan atom enerjisi, tarihin akışını belirleyecek güç olarak sunulmaktadır. Felsefe onlardan önce ortaya çıkıp, onlara öncülük etmeseydi, bilimler elbette asla olamazdı. Ama felsefe he filozofia'dır. Bu Grekçe sözcük söyleşimizi tarihsel bir geleneğe bağlıyor. Bu gelenek biricik olduğundan, anlamı da tektir. Tarihsel sözcük filozofia'nın bize adını söylediği, Grekçe filozofia olarak adlandırılmış gelenek, üzerinde şu soruyu sordüğümüz bir yolun yönünü açığa çıkartır: Nedir bu felsefe? Gelenek bizi geçmiş ve geri döndürülemez olanın baskısına teslim etmez. Aktarma, delivrer, bir özgürleştirme, geçmişle yapılan sohbetin özgürlüğüne götürmedir.

"Felsefe" adı, eğer onu gerçekten işitir ve işittiğimiz üzerine düşünürsek, bizi felsefenin Grek kökeninin tarihine çağırır. Filozofia sözcüğü âdete bizim kendi tarihimizin doğum belgesinde yazılıdır; dahası şöylede söyleyebiliriz: Dünya tarihinde, atom çağı diye adlandırılan şimdiki dönemin doğum belgesinde de yazılıdır. Bu nedenle, "nedir bu felsefe?" sorusunu, ancak Grekçe düşüncesiyle bir sohbele koyduğumuz takdirde sorabiliriz.

Ancak yalnızca sorgulanan şey, yani felsefe kökeni bakımından Grek olmakla kalmaz; soruş tarzımız, bugün hâlâ sordüğümüz tarz da Grektir.

Soruyoruz: Nedir bu... ? Bu Grekçede şöyledir: Ti Estin. Bir şeyin ne olduğu sorusu gene de çok anlamlıdır. Şunu sorabiliriz: "Nedir bu uzaktaki?" "Bir ağaç" yanıtını alırız. Soruya, pek de iyi tanımadığımız bir şeyi adlandırmakla yanıt vermiş oluyoruz. Gene de sormayı sürdürebiliriz: "Nedir bu 'ağaç' dediğimiz?" Şimdi sordüğümüz soruyla Grekçe Ti Estin'e biraz daha yaklaştık. Ti Estin, Sokrates, Platon ve Aristoteles'in geliştirdiği soruş biçimidir. Sözelimi, onlar şöyle sorar: Nedir bu güzel denilen? Nedir bu bilgi denilen? Nedir bu doğa denilen? Nedir bu devinim denilen?

Şimdi ama dikkat etmemiz gereken nokta, demin sözünü ettiğimiz sorularda, yalnızca doğanın, devinimin, güzelliğin ne olduğunun daha kesin bir

sınırlamasının aranmakla kalınmayıp, aynı zamanda "ne" ne anlama geldiğine, Ti'nin nasıl anlaşılması gerektiğine ilişkin bir yoruma da gidiliyor olmasıdır. "Ne" sözcüğünün ne anlama geldiğine quid est, to quid, quidditas, nelik denir. Ancak nelik felsefenin farklı dönemlerinde farklı biçimlerde belirlenir. Böylelikle, örneğin, Platon'un felsefesi Ti'nin ne anlama geldiğinin özgün bir yorumudur. Platon'da bu, idea anlamına gelir. Ti'yi quid'i sorarken idea'yi kastediyor olmamız, kesinlikle kendiliğinden anlaşılır değildir. Aristoteles Ti'yi Platon'dan farklı yorumlar. Kant başka bir yorumunu yapar Ti'nin, Hegel daha başka... Ti'nin, quid'in, ne'nin kılavuzluğunda sorulan şeyin, her defasında yeniden belirlenmesi gerekir. Her durumda geçerli olan şudur: Felsefeye ilişkin olarak "nedir bu?" diye sordüğümüzde, kaynağı bakımından Grekçe bir soru soruyoruz demektir.

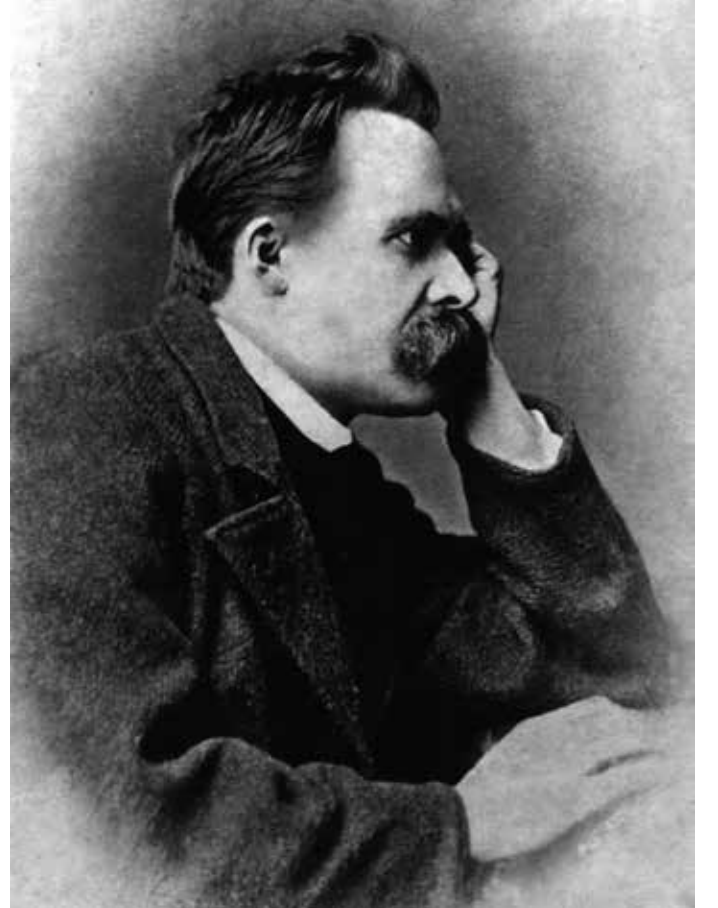
Bizim söyleşimizin sorusu felsefenin özüyle ilgili. Bu soru, bir zorunluluktan kaynaklanıyorsa, yalnızca sohbet amaçlı bir sözde soru olarak kalmayacaksa, o zaman felsefe, felsefe olarak bizim için sorgulanabilir hale gelmiştir. Öyle mi gerçekten? Eğer öyleyse, ne ölçüde sorgulanabilir hale gelmiştir felsefe bizim için? Açık ki, bunu ancak felsefeye bir göz atmışsak söyleyebiliriz. Bunu yapmak içinse, felsefe denilenin ne olduğunu önceden bilmemiz gerekir. Böylece, tuhaftır, bir dairenin çemberinden hemen kurtulamadığımızı varsayalım; daireye doğru bakmamıza gene de izin vardır. Nereye yönelsin bakışımız? Grekçe sözcük filosofia bize bu yönü gösteriyor.

Burada temel bir konuyu hatırlamak gerek. Şimdi ve ileride Grek dilinin sözcüklerine kulak verdiğimizde çok seçkin bir alana giriyoruz. Grek dilinin, bildiğimiz Avrupa dilleri gibi, yalnızca bir dil olmadığı yavaşça aydınlanıyor kafamızda. Grek dili ve yalnızca Grek dili logos'tur. Söyleşilerimizde bu konuyu daha ayrıntılı ele almak durumunda kalacağız. Başlangıç için şuna işaret edelim, yeter: Grek dilinde, söylenen olağanüstü bir biçimde söylenenin adlandırdığıdır aynı zamanda. Grekçe bir sözcüğe Grekçe kulak verirse, onun legein'ini, bir şeyi dolaysızca ortaya koyuşunu izleriz. Ortaya koyduğu hemen önümüzde durandır. Grekçe işittiğimiz sözcükle doğrudan, hemen önümüzde duranın yanı başına varırız, ilkin salt sözcük anlamını aşmamız gerekmeden.

Varlık hangi anlamda düşünülmektedir ki, "ilke", "neden" gibi şeyler varolanın varolmağını biçimlendirebilirsin, ona sahiplenebilirsin?

Ancak şimdi başka bir noktaya dikkat edelim. Aristoteles'in verilen cümlesi, bize Platon'dan bu yana "felsefe" olarak adlandırılan şeyin nereye doğru yol aldığını söylüyor. Cümle felsefe denilenin ne olduğu hakkında aydınlatıyor bizi. Varolanı, yani varolan olduğu kadarıyla ne olduğu açısından varolanı, bakış açısına almayı mümkün kılan bir tür yetkinlikler felsefe.

Söyleşimize bu verimli tedirginliği ve hareketi katması, ona rehberlik etmesi gereken soruyu, "felsefe nedir" sorusunu Aristoteles çoktan yanıtlamıştır. O halde bizim söyleşimiz gereksiz artık. Daha başlamadan sona erdi. Buna hemen şöyle bir yanıt verilecektir: Aristoteles'in, felsefenin ne olduğu hakkındaki önermesi, hiç bir şekilde, sorumuza verilecek biricik yanıt olamaz. Olsa olsa verilen pek çok yanıtta yalnızca biridir bu. Gerçi Aristoteles'in felsefeyi tanımlamasının yardımıyla, gerek Aristoteles ve Platon'dan önceki düşünme, gerekse Aristoteles sonrası felsefe tasarımı yapılabilmektedir. Gene de kolaylıkla şuna işaret edilecektir: Hem felsefenin kendisi, hem de kendi özünü tasarlama tarzı sonraki 2000 yıl içinde çok yönlü bir değişime uğramıştır. Bunu kim inkâr edebilir? Ancak Aristoteles'den Nietzsche'ye kadar felsefenin, tam da bu değişimler nedeniyle, değişimler boyunca aynı kaldığını da gözden kaçıramayız. Çünkü değişimler, aynı olanda birleşmenin garantisidir.

ANILARLA ATATÜRK

Bir gün de Mustafa Kemal, galiba Avusturyalı bir gazeteci ile görüştüğü sırada (22 Eylül 1923) "Cumhuriyet" kelimesini ağzından kaçırmaya üzerine Meclisin ve İstanbul gazetecilerinin yüreği oynamıştır. Meclis Reisinin küçük odasına koşuşan birtakım milletvekilleri Mustafa Kemal'in bu "dil sürçünü" düzeltmesini istemişlerdir.

Yine bu küçük odada geçen bir konuşmayı 11 Eylül 1923 tarihli notlarım arasında saklamışım. Konuşmanın rejim meselesine temas eden kısmını buraya alıyorum.

Mustafa Kemal Paşa, parti toplantısının kaçta olduğunu sordu. Üçte idi.

-Bana birde olduğunu söylediler, onun için erken geldim, dedi.

Odasına giderken bizi de davet etti. Mebus olmakla beraber hâlâ yaverliğini yapan eski zabıtlardan (subaylardan) biri fırka nizamnamesinin son şeklini getirdi. Nizamname bugün bütün mebuslar tarafından birer birer imzalanacaktı.

Biraz sonra cebinden nizamnamenin bir nüshasını çıkardı. Sahife açığına yazdığı Fransızca bir cümleyi okudu. Bu, Fransız Cumhuriyeti'nin "bir ve gayr-i kabil-i tecezzi (bölünmez)" olduğunu söyleyen cümle idi.

-Dün akşam, Fransız ihtilâl tarihini gözden geçirdiğim vakit not etmiştim, dedi ve sildi.

Bir sualim üzerine Kanun-i Esasi tâdilâtı meselesine geçtik. Biraz önce içeriye giren Yunus Nadi'de (Abaloğlu) aramızda idi.

Gazi dedi ki:

-Cumhuriyet ne demektir? Kamusa (sözlüğe) baktım, "chose publique" kelimeleriyle tercüme edilmiştir. Bizde manası ne olmalı?

Gazi'nin, sözü hangi bahis üstüne getirmek istediği belli idi. Kanun-i Esasi'de hükümet şeklini açıkça göstermek sırası geldiğini söyleyen Sabri Bey (Toprak):

-Mesele bugünkü vaziyetin ifade edilmesinden ibarettir, dedi.

Gazi:

-Ben projeyi gördüm, çok eksik yerleri var. Bu hafta kendim uğraşacağım. Sonra bazı arkadaşlarla hususî müzakerede bulunuruz ve Fırkaya (partiye) getiririz, dedi.

Yunus Nadi:

-Bunu en kuvvetli zamanımızda yapmalıyız.

Gazi kalemını masaya vurarak:

-En kuvvetli zamanımız bugündür, dedi.

Sonra yeni Kanun-i Esasi'nin kendi niyetine göre ilk maddesini okudu:

"Türkiye Cumhuriyet usulü ile idare olunur bir halk devletidir."

Nihayet yakında Cumhuriyetin ilân olunacağını Mecliste Mustafa Kemal Paşa'nın ağzından işitiyorduk. Haber ağzdan ağza yayılarak, Mecliste herkes şüpheden kurtulacaktı. Acaba, böyle bir havadisi ölüm haberi gibi bekleyenler, harekete geçecek miydi?

Aramızdan biri sordu:

-Reisicumhur olduktan sonra gene Halk Fırkası'nın reisi kalacak mısınız?

Gazi gülümseyerek:

-Aramızda öyle! dedi.

Reisicumhurluk müddeti üzerinde konuştuk. Onun fikrince Reisicumhur, Büyük Millet Meclisi'nin de reisidir. Dört sene, yedi sene bahisleri geçti.

Bir gayretkeş:

-Kayd-ı hayat (yaşadıkça) şartıyla da olabilir, dedi.

Gazi sert bir tavırla bunu reddetti.

Bir arkadaş, fesih hakkı meselesini açtı:

-Vakıa (gerçi) şimdiki Meclis için düşünülecek bir şey yok. Sizin hükümetleriniz daima ekseriyet (çoğunluk) bulabilir. Fakat fırkalar (partiler) çoğalınca hükümeteşizlik tehlikeleri de baş gösterebilir. Buna ne çare düşünüyorsunuz?

-Millet Meclisi, kendi kendini feshedebilir.

Bu cevap emniyet verecek gibi değildi. Arkadaşların ortaya sürdüğü fikirler, şöyle hülâsa olunabilir: Cumhuriyeti Fransa'daki şekli ile almak arzusunda olanlar, bu hakkı Reisicumhura ve hükümete bırakmak teklifinde bulundular. Eski ittihatçı Sabri Bey (Toprak), fesih hakkının Meşrutiyet devrinde iki defa suiistimal edildiğini hatırlatarak, ihtiyatlı olmayı tavsiye etti.

Bir arkadaş:

-Acaba fesih hakkı şartlarını son derece kayıtlamak, meselâ, Reisicumhur ve hükümetin, bu hakkı ancak fırkalar (partiler) arasındaki nispetşizlik anarşiyeye vardığı zaman kullanılması daha doğru değil mi? dedi.

Gazi:

-Millete müracaat eder, referandum yaparız, cevabını verdi.

Arkadaşlar bu usulün karışıklığını ve sebep olabileceği buhranları öne sürdüler. Münakaşa gene kendisinin bulunduğu şöyle bir formül üstünde karar kıldı:

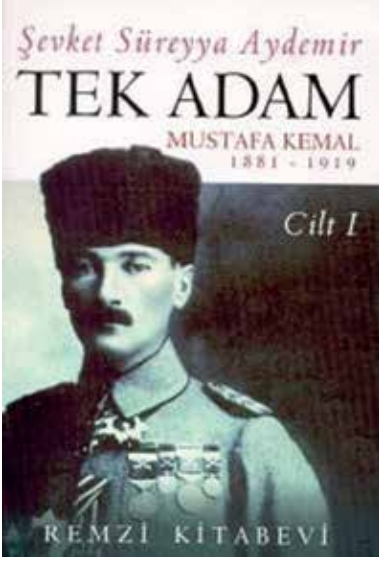
"Reisicumhur ve hükümet, Millet Meclisi ifa-yı vazife (görev yapma) imkansızlığında kaldığı vakit, yeni intibahat (seçimler) icra ettirmek (yaptırmak) hakkını haizdir (hakkına sahiptir)."

**CUMHURİYET
FAZİLETTİR!**

ŞEVKET SÜREYYA AYDEMİR

Tunalı bir göçmen ailesinin oğludur. Babası, hayatı boyunca topraksız bir köylü olarak başkalarının toprağında ve hizmetinde çalışmıştır. Edirne’de doğan Aydemir, ilk ve orta öğrenimini orada gördü. Edirne Öğretmen Okulu’nu bitirdi. 1. Dünya Savaşı’nda yedek subay olarak Kafkas Cephesi’ndeki çarpışmalara katıldı. Subay olan ağabeyleri, 1. Dünya Savaşı’nda şehit düştüler. Aydemir de Sarıkamış Harekatı’nda yaralandı. Kuşağının büyük çoğunluğu gibi o da Turancılık akımının ateşli bir taraftarıydı. Osmanlı İmparatorluğu çöküp Edirne işgal edilince Turan’a koştu, öğretmenlik yaptı, gönüllü birlikler kurup savaflara katıldı. Bütün bu savaflar ve ihtilaller içinde kültür yetersizliğini kavradı. Moskova’ya ekonomi öğrenimine gitti. Buradayken sosyalizm ile yakınlaştı. Türkiye’ye dönünce önce Ankara’da ekonomi öğretmenliği yaptı, sonra da devlet sektöründe yüksek görevler aldı. Atatürk’ün eşsiz takdirlerini kazandı, kendisini devrime adadı. Türkiye’nin en büyük devrimcilerinden ve tarihçilerinden biri olan Aydemir, aynı zamanda Kadro hareketinin öncülerindedir. Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte yaşamını, Türk Devrimi’ni temellendirmeye ve öğretmeye adanmıştır. Özellikle yaşamöyküsü türünden yapıtlarıyla geçmişimizi gözler önüne sermiştir.

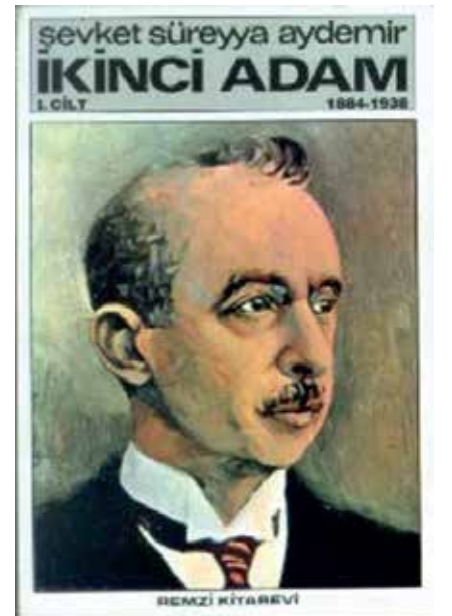

TEK ADAM

Şevket Süreyya Aydemir’in 3 ciltlik bu dev yapıtı, Atatürk’ün yaşamöyküsünü bizlere sunuyor. Atatürk’ün doğumundan başlayıp ölümüne dek gerek tarihsel bilgilerle gerek anekdotlarla gerekse kendi yaşadıklarıyla Gazi Paşa’yı kendi bakış açısından anlatıyor bize. Atatürk’ün yavaş yavaş şekillenen düşünsel yapısını sıradizinsel olarak ortaya koyuyor. Ancak verilen bilgiler o kadar çok ve yapılan çözümler o kadar yerindeki 1881-1938 yılları arasında bir yolculuk yapıyor gibi hissediyorsunuz. Bunların yanında yazar, olayları anlatırken kendi yorumlarını eklemekten kaçınmadığı için Şevket Süreyya’nın düşüncelerini öğrenme fırsatı da yakalıyoruz.

İKİNCİ ADAM

Cumhuriyetimizin “İkinci Adamı” İsmet İnönü’nün 3 ciltlik yaşamöyküsü. Aydemir’in deyişiyle “ne bir övgü ne bir yergi” kitabı. Tarihimizi anlamak için kaynak kitaplardan biri. Yazar, öznel yorumlardan tam olarak kaçınmasa da, ki bunu kendisi belirtiyor, olabildiğince yansız bir kitap hazırlamış. İsmet İnönü’nün Kurtuluş Savaşı’ndaki kahramanlıklarıyla birlikte Türkiye’nin 1940’lı yıllarda nasıl ABD uydusuna dönüşmeye başladığını da işliyor. Bu seri de içerdiği bilgi yoğunluğuyla salt bir yaşamöyküsünü aşmış bir Türkiye tarihi olarak değerlendirilebilecek durumda.

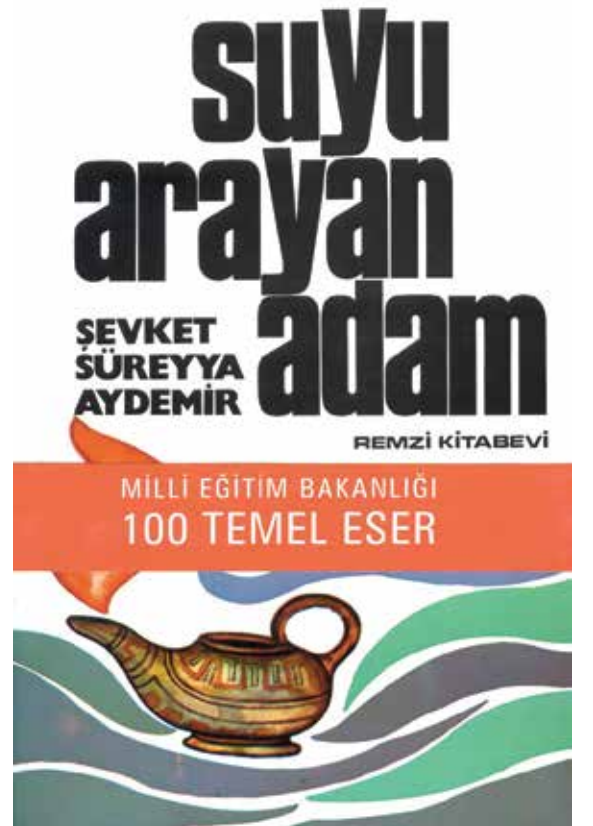

ENVER PAŞA

Genelde hakkında çok fazla önyargı bulunan Enver Paşa'nın kapsamlı bir yaşamöyküsü. Bu serinin "bir insanın değil, bir devrin öyküsü" olduğunu belirten yazar, Enver Paşa'nın düşünce yapısını işlerken Osmanlı Devleti'nin son yıllarına uzun uzun değiniyor. Devletin bu zor duruma nasıl düştüğünden bu durumdan kurtuluş için başvurulmuş kurtuluş çarelerine, bu uğurda savaşan insanlardan buna çomak sokmaya çalışanlara dek bolca bilgiyle karşılaşacaksınız. Enver Paşa'nın öyküsü demek, bir anlamda Atatürk'ün öyküsüne hazırlık demektir. Dolayısıyla tarihimizi tam anlamıyla kavramak isteyenler için önerdiğimiz yapıtlardan biridir "Enver Paşa".

SUYU ARAYAN ADAM

Yalnızca tarihimizin yönlendirici figürlerinin yaşamöyküleriyle yetinmeyen yazar, bu kez kendi öyküsüyle karşımıza çıkıyor. Turancılıktan sosyalizme, oradan da Atatürkçülüğe uzanan bu düşünsel yolculuk; hem tarih bilimi açısından hem de bizim kendimize çizdiğimiz yolu daha belirgin biçimde görebilmemiz açısından son derece önemli. Aynı zamanda Türk Devrimi'nin ne olduğunu tam olarak anlayabilmek için bu amaçla çalışmış birinin yaptıklarını okumak zorunludur. Devrimin yalnızca söz ile değil; ancak eylemle ve özveriyle yürüyeceğinin apaçık kanıtıdır bu kitap.

Ey Türk'ün büyük Ata'sı !

İstiklâl ve Cumhuriyetimizi korumak gerektiği zaman, içinde bulunacağımız durumlar ve şartlar ne olursa olsun, kudret ve cesaretimizi damarlarımızdaki asil kandan alarak, bütün engelleri aşip her güçlüğü yenmek azmindeyiz.

Türk gençliği olarak özgürlüğün, bağımsızlığın, egemenliğin, cumhuriyet ve devrimlerin yılmaz bekçileriyiz. Her zaman, her yerde ve her durumda Atatürk ilkelerinden ayrılmayacağımıza, çağdaş uygarlığa geçmek için bütün zorlukları yeneceğimize, namus ve şeref sözü verir, kendimizi büyük Türk ulusuna adarız.

Atatürk Gençliği

